

* P * V * I * S *

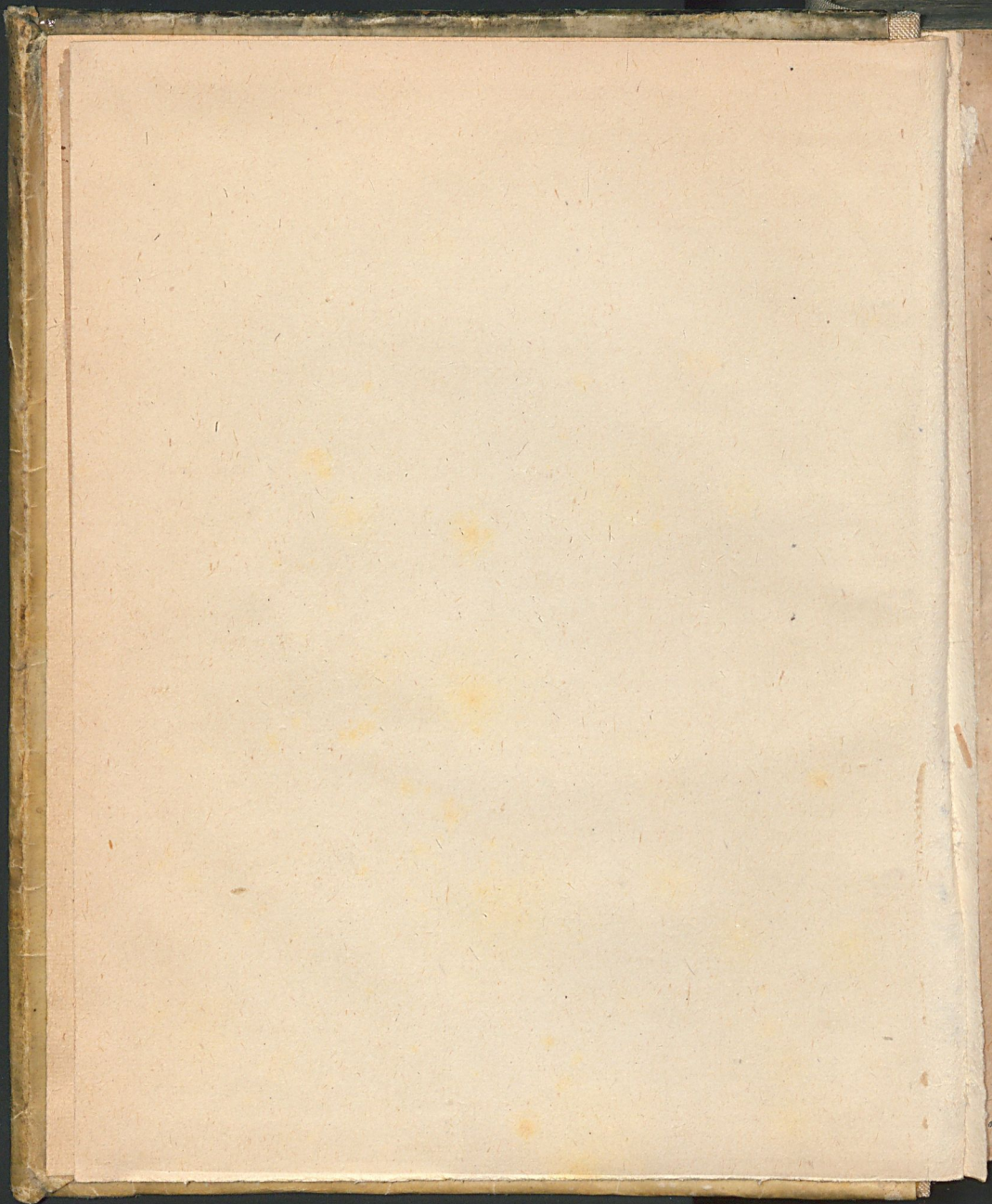
* 1 * 6 * 2 * *

- I. Fünffhundert Tschekorum Augusto Principi Anhaltino Nuptias celebranti consecratum à M. Zacharia Wommengiero.
- II. Casuarum conjectio, quibus moti Status Regni Bohemiae ad Novae Regiae Electionem processerunt.
- III. Secretissima Instructio Frederico V. Electori Palatino data.
- IV. ~~XXX~~ ~~Refugior~~ ad Christianum Daniae Regem Jan. Angelini.
- V. Soteria Academiae Witebergensis Johanni Georgio Electori Saxae soluta.
- VI. Idea Principis Boni seu Oratio de Vita et Obitu Johannis Georgii Principis Anhaltini M. Meeri Frederici Wendelini.
- VII. Panegyricus Parentalis Rudolpho Principi Anhaltino à Tur. à Eodem.
- VIII. De Vita et Obitu Johanni Georgio Principi Anhaltini D. Cyriaci Herdhsam.
- IX. Narratio Ulceris de Johanni Georgio Principi Anhaltini Vita et Obitu.
- X. Halicodonia Thennigis Francofurtanae D. Cyriaci Herdhsam.
- XI. Casuarie Romani Aegeretis Christianus de Vita et Morte Georgii à Solonauis.
- XII. De Industria et Studio Laboris M. Samuelis Decemii.
- XIII. De Aetate Salubritate et Studiozorum Commotitate in valle Francimni-
si Gurdem.
- XIV. De Eraytione, Utrum Literarum Cultorib. pht peregrinatio?
- XV. De Origine et Incrementis Cognitionis M. Benedicti Ambronii.
- XVI. De Vita et Morte Joachimi Starbuzzi Wilhelmi Starbuzzi.
- XVII. Iusta Funeraria Johannis Ezechachi inchoano mere sublata.
- XVIII. Programmi Publicum Academiae Francofurtensis.
- XIX. Instructio Publica ad Doctoratum D. Cyriaci Herdhsam.
- XX. De Ratione Status et Prudentiae Regnatricis Martini Altagii.
- XXI. De Spiritibus Familiaribus.
- XXII. Solemne Funus Octavianij de Schliesen.
- XXIII. Exequis Solemnes Johanni Christophori Herdhsam.

- XVIII. Iusta Funerum P. Graci Herdesiani Conjugis.
XIX. De Pestibus Studiorum M. Wulstapi.
XX. De Expeditione Xerxis in Græciæ Henrici Vietorij Regis.
XXI. Joannis Anthonij Guldböcklein.
XXII. Gymnasti Brandeburgici in valle Joachimici Leges.
XXIII. Gymnasti eundem Gymnasti.

I D E A
PRINCIPIS
 B O N I :
 S E U
 O R A T I O

De vita & obitu

Principis Illustrissimi & genero-
 sissimi,

JOHANNIS GEORGII,

Principis Anhaltini, Comitum Ascaniarum, Do-
 mini Servestæ & Bernburgi, Senioris
 Domus Anhaltinæ:

*Qui dictis factisque in privatâ & publicâ vitâ
 memorabilibus exactam boni Principis Ideam, sibi in me-
 moriam æternam, Posteris in Exam-
 plum reliquit.*

Recitata

In Illustri GYMNASIO SERVESTANO,
 xxx. Junii, Anno MDCXVII.

M. MARCO FRIDERICO VVENDELINO Palat:
 Gymnasii Servestani Rectore.

Servestæ Excudebat Zacharias Dörffer, Anno 1618.

Illustriſſimis & generoſiſſimis Prin-
cipibus ac Dominis :

DN. JOHANNI CASIMIRO,

DN. GEORGIO ARIBERTO,

Principibus Anhaltinis, Comitibus Aſcania,

Dominis Serveſtæ & Bernburgi, Fratribus,
& Divi

JOHANNIS GEORGII

Principis Anhaltini &c. Filiis, Dominis
meis clementiſſimis.

P Ar *Diſſi* JANI Natorum Illuſtre GEORGI,
Te, CASIMIRE, volo, Teq; ARIBERTE, volo.
En fero quem nuper *Patrem* nox abſtulit atra,
En redit in vitam, poſt ſua Fata, novam.

Eccui, quàm Natis, poſt funera triſtia, vivi
Fama ferat potius nuncia ſigna *Patriſ*?

Inſpicite has philyras: ſtabilem ſpirantia vitam
Pectora cernetis, Pignora chara, *Patriſ*:

Vis Fati violenta cadit, vis enthea in auras
Exiguâ claudi neſcia furgit humo:

Quem modo præparcis vinctum languentia membra
Arctabant ſpatiis, liber in orbe volat:

Magnates inter ſua fortia prædicat auſa,
Aſcanie Genium *gentis* ad aſtra vehit.

Principis exemplar vobis ſe ſiſit ad unguem
Facti, quâ inceſſit, vos jubet ire, viâ.

Ite igitur, *celfa mentes*, ite, error enntes,
Hoc Duce, nullus erit qui implicuiſſe queat.

VV: CC:

Subjectiſſimus

M. Marcus Fridericus Wende-
linus, Gymnaſii Serve-
ſtani Reſtor.

ORA-

I.
O R A T I O

De vita & obitu

Illustrissimi Principis
JOHANNIS GEORGII,
Principis Anhaltini, Comitis Ascaniæ,
Domini Servestæ & Bernburgi, Senio-
ris Domus Anhaltinæ.

LEves curas loqui, ingentes stupe-
re, *Principum Illustrissimorum*
legati, Illustris & generose Do-
mine comes, viri nobilissimi, amplissimi, re-
verendi, Consultissimi, Clarissimi, doctis-
simi, prudentissimi, vosq; studiosi juvenes
ornatissimi, historiâ nobili, nobilis histori-
cus *Herodotus* ostendit. Sed & memorabi-
li idem exemplo docet, ingenti curâ atto-
nitum in voces erupisse, cui vocis usuram
negaverat natura. *Cresis* erat filius, cujus
à primâ infantia nunquam audita vox.
Cum verò, captis à *Cyro* Sardibus, stricto
ad patrem ense ruentem videret militem,
regii sanguinis sititorem, ruptis impeditæ

A 2

linguæ

linguæ vinculis, exclamat:

ἄνθρωπε μὴ κτείνῃς Κρησίου!

O homo, ne Cræsum occide!

Quam vocali patri formido vocem ademerat, muto filio, ingenti miraculo, dederat. Sors mihi, hæc parte, cum *Cræsi* filio penè communis. Infantiam in dicendo meam lubens fateor: vocem mihi rumpi, nisi extrema fortean urgeat necessitas, difficulter patior, ut qui loquentes audire malim, quàm ipse loqui, gloriolam cum existimationis periculo conjunctam aliis gratulari potius gestiam, quàm, eventu dubio, mihi exoptem. Attamen vocem elingui impræsentiarum, non obstante periculi metu, rumpit decumana calamitas, quæ, cis brevia annorum curricula, antiquissimam & totius orbis consuno ore celebratissimam *Anhaltinorum Principum* domum, admotis quasi fatalibus arietibus, incurfavit, arietavit, & parte aliquâ, proh dolor! prostravit. Vocem,

in-

inquam, rumpit, & in hæc verba efformat.
Parcite Fata, parcite: Innocenti Anhaltinorum Principum sanguine furori vestro ne parentate. Sunt hi, qui pro tuâ, ô Christe! gloriâ militant. Sunt hi, qui Evangelii tui lucem, ante annos centum, è Cimmeriis Papatus tenebris emicantem primi admiserunt. Sunt hi, qui asyla Ecclesiæ tuæ, in hoc mundi angulo, excitant, & adventanti tibi portas aperuerunt. Sunt hi, quorum Majores in sacri ignis custodia omne ævum exegerunt, tibiq; totos totos se consecrârunt. Sed, ô Christe! quàm crebris vulneribus, quàm densis funeribus infestare & funestare gentem hanc *Ascaniam* tibi visum!

ô qui res hominumq; Deumq;
 Eternis regis imperiis, & fulmine terres!
 Quid pius Ascanides in te cõmittere tantum,
 Quid nati potuere? (tum,
 Communia toti *Anhaltinorum Principũ*
 Familiæ Fata, quibus paucorum annorum

lapsu exercita ingemuit, retexere jam nunc
 nec animus nec tempus est. Fecêre alii;
 facient alii. Ad Illustrem *Dessaensem Do-*
munum nostra se convertit oratio. Et, si præ-
 teritum & inveteratum penè dolorem ser-
 mone fas est instaurare, Manes tuos, FR I-
 DERICE MAURICI, compello.
Quàm tu terris ostensus tantum! qui un-
 decimum vix dum ingressus annum pater-
 na per vestigia ad avitæ gloriæ fastigia eve-
 hi gestiebas. Vidit te *Gallia* oratorem su-
 pra ætatem animosum & felicem : Spi-
 ritus tuos Martios admirabunda vidit: Vi-
 didimus attoniti linguarum, literarum sa-
 crarum pariter & profanarum mysteriis
 ingenti desiderio te inhiantem : Vidimus
 in hâc humanâ humilitate & mortalitate
 nil nisi arduum & immortale spirantem:
 vidimus, cum Fati necessitatem subires,
 inexpugnabile animi in corpore mini-
 mo maximi robur : Vidimus, proh dolor!
 post erecta virtutis tuæ tropæa mori ne-

scia,

scia, undecimo ætatis anno, inevitabili Fa-
 to in *Gallia* regno functum, mœstissimis
 parentibus in Patriâ defletum, humatum.
 Fas mihi sit & tuos compellare Manes, ô
 gloriosum quondam seculi specimen! JO-
 ACHIME ERNESTE: sed fas nomi-
 nare tantum. Nam si vianrium more religi-
 osorum, cum sanctus fortè in viâ locus of-
 fertur, vel colliculus sepimine consecra-
 tus, vel truncus dolamine effigiatus, vel
 cespes libamine humigatus, vel lapis un-
 guine delibutus, ad nominis tui occur-
 sum religiosam mihi moram injici pate-
 rer, si tumulo tuo assidere, si votum postu-
 lare, si laudes tuas delibare animus esset,
 quis finis, quis modus, non verbis, sed fle-
 tibus, sed singultibus foret? Loquantur
 fortia tua facta fortes & Martiæ animæ: lo-
 quantur equitum peditumque, quos ve-
 luti terrificæ procella turbine contorta in
 Juliacensi agro invalisti, turmæ. Cor-
 poris & gestuum decorem loquantur for-
 marum & gestuum arbitri: Unicum hoc

elo-

eloqui nostri jam est instituti, anno ætatis tuæ vicesimo tertio, irreparabili jacturâ, relicto tui apud Electores & Imperii Proceres impatienti desiderio, humanis te rebus exemptum. *Et tu terris ostensus tantum!* Fas sit & tuos, ô generosa *Cattidum propago*, OTHO! (quidni enim huic quoque familiæ te accenseam, cui paucos ante menses nuptialibus votis jugali pacto insertus ut filius unicus unice amabaris?) Fas, inquam, sit & tuos in hoc theatrum provocare Manes. Grandia tua tenuis ipse non aggredior dicere, ne ingenii culpâ deterantur, quæ culmen omnium laudum merentur. Unicum hoc dico, plagam tuam, eheu! validam & calidam bonorum pectora imitûs adhuc perferentiscere: paucorum dierum *viduam* lacrymis arefcere nesciis & profundis gemitibus deplorare.

Hæc irati Numinis fulmina paucorum annorum decursu in hanc Familiam vibrata, quo vultu, quæso, quo animo, ô Prin-

cipum

cipum Generosissime JOHAN-GEOR-
 GI! Pater intueri, & tui quoq; corporis ob-
 jectū excipere potuisti? Quis validis adeo
 lateribus, qui hisce arietibus admotis &
 impactis non prosternatur? Quis animo
 tam cello, & supra humanam sortem in-
 fracto, qui tam lævo tempestatum turbine
 ingruente, & fatalibus ictibus caput fer-
 ente, non externetur? Sed poterant for-
 tean Illustrissima *Mater, Fratrumq; ac So-*
rorum generosa pectora tot clades æquo-
 ribus ferre animis, dum incolumem ac su-
 perstitem Patrem viderent, hujusq; obtu-
 tu se solarentur, & jacturæ aliquam certè
 instaurationem expectarent. Quid si ve-
 rò & Patrem animam agentem aspiciant,
 si ultimas vitæ metas obiisse audiant, si in-
 funestissimâ orbitate omnem jacturæ in-
 staurationæ spem præcisam intelligant, si in-
 tumulum inferri spes suas videant? Sed e-
 heu! (animos ad tristissima excipienda,
 Auditores, firmate) eheu! Maritum videt
 conjux dilectissimum, Patrem thalami pi-

B

gnora

gnora suavissimū animam agere, ultimas vitæ metas obire, spes suas ex thalamo intumulum secum inferre.

Occidit, occidit Principum optimus, desideratissimus JOHAN-GEORGIUS! Nostras si cogitationes cōsulimus, haud equidem videntur in Numen tam benignum judicia tam severa posse cadere. Angelicas antehac salutationes cum *Gedeone Illustrissima Dessaensis Domus* audivit frequentes, præsentiam Numinis clementem haud obscuris experta indiciis. Nonne verò, quæ humani animi est impotentia, in *Gedeonis* voces, luctu & mœrore diutino impugnata, & tantum non expugnata, possit erumpere? *Si Dominus nobiscum, eccur omnia ista nobis eveniunt?* Sed bona verba. Justa sunt tua, Domine, judicia, injusti nos. Occulta tua ne scrutemur, nostris qui obvius est oculis, Principem Illustrissimum JOHAN-GEORGIUM, generosissimam illam & beatissi-

mam

mam animam, æquo obtutu, arbitemur.
 Utinam verò, ô Principum beatissime! vel
 idoneus virtutum tuarum præco, qualis o-
 lim Achilli Homerus, tibi obtingeret, vel,
 incolumi fronte ac pietate, honore, sacri si-
 lentii luctum, exemplo ingeniosi pictoris,
 qui velo obumbrasse dicitur, quod pencil-
 lo exæquare desperabat, obsignare fas es-
 set! Nec enim video quæ verba possint sup-
 petere immensis rebus, cum animus etiam
 facundissimus ingenti mœrore circumfu-
 sus ægerrimè se possit explicare. Deterret
 me severa illa *Solonis* sanctio, quæ vetat
ne divina res in trāscurso fiat. Nec igno-
 ro eam Principum virorum esse sententi-
 am, quæ olim *Alexandri Magni*, qui, ut tan-
 to certior posteris proderetur, imaginem
 suam à multis artificibus vulgo contami-
 nari noluit, sed universo orbi edixit, ne
 effigiem Regis quisquam vel æreduceret,
 nisi solus *Polycletus*, vel coloribus de-
 linearet, nisi solus *Apelles*, vel cæ-

lamine excuderet, nisi solus *Pyrgoteles*: Præter hos tres, si quis uspiam reperiretur alius sanctissimi Regis imagini manus admolitus, haud secus in eum ac in sacrilegum vindicaturus. Sic & ab *Augusto* Prætores monitos loquuntur historiæ, ne paterentur nomen suum vel res gestas scriptis quorundam obsolescere, qui arte & eloquio cæteris non antistarent. Sentio heïc me tangi, & à beatissimo Principe quasi manus ad arduam hanc provinciam ægro passu tendenti injici. Sed cum solis peccatoribus rem doloris premere, & à posteris ingrata taciturnitatis incessi turpe ducam, supremum hoc humanitatis officium *piis Manibus* largiri mœror meus aggredditur, eâ fretus spe, fore, ut, quam laudem virium defectus abstulerit, pietatis, quæ sola in hunc me locum protraxit, affectus reddat. Vestra modo audientium benevolentia dicentem me & sub dicendorum onere gementem sublevet ac sustentet.

Si

Si morem in funebribus solennitatibus obeundis receptum secutus Principis nostri laudes è *Majoribus* accersere, (cum nec hæ alienæ penitus sint) animum inducerem, principium invenire, quàm modum servare, & Orationis exitum evolvere promptius esset. Quis enim rudis adeò eorum, quæ ante nos fuere, quisve hospes adeò in annalibus toto orbe vulgatis, qui ignoret, *Principum Anhaltinorum* familiam ex *Ascaniâ* gente (quæ ab *Ascanæ*, unde & *Tuiscones* appellatos multorum scriptorum opinio est, filio *Gomeri*, Nepote *Japeti*, Pronepote *Nohe* Patriarchæ familiam ducit) *Caycis* & *Cimbris* comitibus in Septentrionis plagas profectâ, & *Harcynium* nemus, volentibus ita fatis, sortitâ, auspiciis *BERNTHOBALDI*, I, quem historiæ nominant, ab anno *CHRISTIANI*, D, per annos plus quàm M, continuâ & nunquam interruptâ serie, in hunc usq; diem, descendisse? Quis nescit, extin-

Etâ veterum *Marchionũ Brandeburgen-*
sum familiâ, egregium *ἀξιωμα* *Brande-*
burgersum Electorum ad A L B E R
 TUM URSUM Ascaniæ & Ballensta-
 dii comitem, L O T H A R I O Saxone
 Imperatore fidem ac fortitudinem eius in
 intestinis Italiæ seditionibus opprimendis
 & Saracenis expellendis, hoc Imperialis di-
 gnitatis fastigio, remunerante, transisse
 anno MCXLII? Quis nescit, B E R N
 HARDO ALBERTI filio, postquam
 FRIDERICI BARBAROSSÆ exer-
 citum in Italiam duxerat, HENRICO
 GUELPHO *Saxoniæ & Bavarie* Du-
 ce signa Imperatoris in *Italia*, seditio-
 so consilio, deserente & postmodum ex-
 autorato, in extremo *Germaniæ* pericu-
 lo, ditionem *Saxonicam* ad Albim &
 Electoratus insuper *ἀξιωμα* ab Imperato-
 re traditum anno MCLXXX? Quis ne-
 scit ab ALBERTI & BERNHARDI
 posteris hanc ad Albim *Germaniæ* oram

adver-

adversus *Sorabos*, *Henetos*, *Bobemos*,
Polonos, *Tartaros* fortissimè & felicif-
 simè defensam? Taceo jam gloriosa alia
 hujus Familiae specimina, Arte, Marte,
 meritis in Imperium Romanum & CHRI-
 STI Ecclesiam inclyta, quorum encomia
 nullâ ingenii humani felicitate expleri
 posse certum habeo.

Nec verò in materiâ ad eò sterili versa-
 mur, ut *Majorum* duntaxat laudibus
 Principem nostrum ornare, non suis, possi-
 mus. Et si enim *Avorum* imagines non
 contemnimus, sed aliquâ etiam parte ad
 posteros pertinere existimamus, illas ta-
 men in Principe jactare solas, nî pro-
 priis virtutum tibicinibus suffulciantur,
 non tam laudi quàm fraudi & vituperio
 ducimus. *Succeſſionibus quidem one-
 ri*, inquit *Alphonsus Aragonum Rex*
sapientissimus, *regna cedunt*, *honoru-
 tum demum*, *si virtute potius, quàm te-*

stamen-

stamento suscipiant. Agite ergo suo Principem nostrum censu, & propriis opibus æstimemus. Adeste vos, ô *Gloriosi Manes!* & pietatis meæ vocem excipite.

Natus est Princeps noster, cui exequias ante paucos dies ivimus, cui iusta, mœrore iusto, jam facimus, VII. *Idus Maji*, anno supra millesimum quingentesimum *sexagesimo septimo*; (quo ipso quoq; anno Mavortius ille Heros *Mauritius* Nassovia comes, felicioribus libris æternùm conditus, lucem aspexit) Patris JOACHIMI ERNESTI Principis Anhaltini &c. Imperatoribus Romanis *Carolo V: Ferdinando, Maximiliano II. Rudolpho II.* cunctisq; Imperii Electoribus & Proceribus gratisimi, ex HAGNE WOLFGANGI Comitis *Barbiensis & Mülingensis*, quinq; Electorum Saxonorum Consilarii, inclytâ filiâ &c: filius primogenitus: Florentissimo Principatu Anhaltino ad unicum JOACHIMUM ERNESTUM

reda-

redacto, & in recenti hoc furculo in spem
novam immortalitatis erecto. Felicem il-
lam diem & melioribus literis æternum
prædicandam, quæ tanti Principis natali-
bus honorari meruit! Puerum credo nôsse
Principem, qui virum nôstis plerique, a-
vetis. Viam pando, vos oculos & aures.
Attamen qui puerum nôsse amatis, frustra
estis. In ætate enim puerili vix quicquam
puerile observatum; adeò adulta omnia,
virilia, senilia pueriles monstrabant anni.
Intra primi decennii cursum, ecquid no-
bis familiaris, quàm

Ludere par impar, equitare in arundine
μὴ δὲν φερεῖν, nihil sapere. (longâ,

Idem de nostro Principe si fortean cogita-
tis, injuriam sublimi animæ facitis, &, ex
indolis nostræ angustis, augustos Principis
natales æstimatis. Decimum vix annum
compleverat, cum sub imperio & Lare pa-
terno *Theologiæ, linguæ Latinæ, Rhetori-
cæ & Logicæ* spatia ita percurrisset, ut non

tyronum tantum, sed & veterānorum sustinere vultus & congressus potuerit. Ex artium verò, quas triviales appellant, postquam pulvere emerisset, sequenti anno ad Mathematicum evolare fastigia gestiit, tanto equidem successu, ut non tam assuetudine & institutione, quàm indole, ad summa quævis anniti videretur. Sic enim in subtilibus mathematicum studijs versabatur, ut ardentis sui amoris, qui profectuum sunt indices *ἀδελφῶν*, adolescentulo excitārint: quæ adeò pertinaci fovit studio, ut virilem quoq; ijs & senilem ætatem, si quando à publicis curis inducias impetraverat, alere, & hoc quasi insititio ac regio otio negotiorum intervalla dispungere amaverit, eòq; tandem acuminis devenerit, ut de thematum & erectionum cœlestium artificijs non iudicare tantum accuratè, sed & in ijsdem laborare feliciter potuerit. Cum verò nontam Reipublicæ regendæ, quàm vel linguæ formandæ, vel menti erudiendæ artes hæ vi-

deren-

derentur inventæ, ita in iis versandum sibi duxit, ut non scholæ gubernandæ sed principatui administrando natum se meminere. Ipso igitur illo anno ætatis XI. ad juris studium (quod Principi justitiæ arbitro & vindici, nisi potestate ad Reipublicæ perniciem abuti velit, non tam decorum quàm necessarium) animum appulit, & politicis monitis, prudentum curæ, jussu ductuque Patris, formandum se tradidit, planè ut omnes pueritiæ scopulos, quibus adhærescentes juventutem alii, nonnulli & senectutem consumunt, in primâ pueritiâ præterveheretur. Credo equidem, Auditores, portentis similia videri vobis, quæ memoro, & supra captum annorum puerilium ardua, quæ nostro Principi tribuo. Sed cogitare vos velim *insitos esse in homine, ut Plato ait, à naturâ igniculos quosdam cœlestes, & semina quedam virtutum, quæ, si adoleverint sedulo cultu, quàm primum in*

optimam frugem evadant. Meminisse vos velim, Principibus, & *Anbaltinis* in primis, ad maxima quæque natis, & parentibus sæpe ante diem orbatis, flagitante ita publicæ rei usu, à Providâ naturâ (quæ ne brutorum quidem pullis à primâ lucis usurâ negare consuevit, quæ vitæ usus postulat) in ipsâ pueritiâ infundi, quæ humilioris sortis mortalibus in adolescentiâ aut juventute vix instillari possunt. Adeò imbecillem esse Principum pueritiam natura non vult, ut, si cultura accedat, nullam sapientiæ sementem intempestivam esse sinat. Hinc gentibus olim creditum natiuitatem educationemq; Regum ac Principum singulari Numinibus curæ esse, firmantibus sententiam hanc narrationibus de *Romulo* à lupâ, de *Cyro* à Cane, de *Abdydo* à cervâ nutrito.

Cogitare deniq; vos velim, *Anbaltinos Principes*, cum *Diogene*, indoctum divitem inaurati velleris pecudem puta-

re, &

re, & malle cum *Magno Alexandro*, ut
singulari disciplinâ, quàm ingenti poten-
tiâ, ceteros filii anteeant. Si res flagita-
 ret, ad testimonia vobis citarem, *Joachi-*
mos Ernestos, *Casimiros*, *Christianos*,
Mauricios, in quibus suas natura vires,
 ab unguiculis teneris, periclitata. Sed ad
 Principem nostrum revertamur, & quam
 corporis quoq; curam, ab animi laboribus
 cum respiraret, gesserit, curiosioribus o-
 culis arbitremur. Scribit *Plutarchus*
 in VII. sapientum symposio injectam qua-
 estionem, *Quenam maximè felix domus*
foret? Sententiam *Thales* tertius dixisse
 hanc memoratur. *Ubi otio pingui Do-*
mino perfrui liceret. *Thaletis* inscitus
 suffragator *Asclepiades* est, qui corpo-
 ris exercitationes liquidò damnat. Nec
 Imperator *Galba* diversus ab his vide-
 tur abiisse; *neminem enim otii sui ratio-*
nem cogi reddere dicitabat. Non ita

Princeps noster; qui cum *Scipione nunquam minus otiosus erat, quam cum otiosus esset*, quique è *Catonis voto, non otii minus quam negotii sui rationes extare voluit*. Et quidem negotiorum, quæ hanc in ætatem cadebant, intervalla, non mensulis & lychnidiis affabre struendis, ut *Aropus Macedonia Rex*, non herbis medicis impendiò excellendis, ut *Attalus*, non sagittarum cuspidibus rectè exacuminandis, ut *Parthorum Reges*, multò verò minus muscis captandis, ut *portentosus ille Imperator*, sed Rege ac Principe digna exercitia frequentando, equitando, arma tractando, venando complevit: iis ad oblectationem lectis exercitiis, quorum in rebus seriis ritè obeundis ingens esse usus possit. Et equitandi quidem rationem à teneris annis Principi addiscendam esse, Regum ac Principum formatores præcipiunt. Corporis enim ea vires roborat, generosos animo

Spi-

Spiritus indit, & quod rei caput, usum in
 militiâ ingentem præstat: Unde *Julium
 Casarem* puerum admodum equo infi-
 dere ajunt consueſſe: quâ postmodum in
 re adeo agili corpore fertur extitisse, ut,
 reflexis post terga manibus, equum salti-
 bus cursibusque immotus ipse concitaret,
 & è vectigio habenis regeret, vel in angu-
 stum orbem circumflectendo, vel à præci-
 piti cursu retinendo. *Armorũ tractatio*
 quàm digna sit Principe, non disputo.
 Res ipsa loquitur: Quid enim tota belli-
 gerandi ratio, cujus arbitrium in Principis
 est potestate, quàm artificiosa armorum
 tractatio? Ad *venationem*, quâ Prin-
 cept noster, à primis adolescentiæ tempo-
 ribus, ad annos usq; canescentes, impen-
 sè se oblectavit, me converto. Invenias rigi-
 dos *Catones*, qui Principi non nisi Impe-
 ri curis impollescere, & ne ad honestas qui-
 dè voluptates divertere permittât; unde in
 ore iis, *nō ferarũ sed hominũ debere Prin-*

cipes

cipes venatores esse, hos solos legum indagine cingere, pro his excubare, horum vitia & flagitia justitia cassibus excipere, internecioni dare. Iniquos curarum Principalium aestimatores! qui negotiosum hoc otium *Atticâ severitate* multare audent. Anne ut arcibus perpetuò tensos, ita & animos ad honestæ recreationis vices subinde non declinantes tandem vel rumpi vel flaccescere ignorant? aut Principe prorsus indignum venationis studium arbitrantur? Vitiône Principi vertant, quod gloriabundus ille apud *Maronem* Italus in *Italicâ* juventute commendat?

Venatu invigilant pueri, sylvasq; fatigant,
(cornu.)

Flectere ludus equos, & spicula tendere
Quod Diis inventoribus (sic enim de *Jove* & *Dianâ* veteres) hominibus, iis maximè, qui Deorum in hisce terris vices gerunt, traditum ac relictum: *Quod Regi-*

bus

bus olim *Cyro & Alexandro Magno*: Imperatoribus, *Adriano, Antonino pio, Maximiliano I.* & innumeris Principibus sine labe usurpatum; cum laude permissum. Nec est quod usu regiam hanc occupationem serio destitui fortean arbitrentur. Quæ belli expressior imago quàm venatio? *Ducem sibi præficit venatio* (ut Regum ille Dictator Patricius eleganter describit) *cujus dicto omnes auscultant: hostem excursoribus provocat: exploratores in speculis disponit: insidias abdit: apertum Martem simulat: divortia, quæ ad fugam patent, observat: per saltus & arva pedites præmittit: loca plana & aperta equitum alis præcingit: cornuum strepitu progressui receptuiq; canit: dat signa prædæ ac victoriæ: prædam adventantem aut evadentem significat: moveri castra indicat.* In milite requiri scitis, laborum, frigoris, æstus, pluviarum,

D

fitis

sitis famisque patientiam. Nullum certè
 theatrum virtuti huic exercendæ aptius,
 quàm nemo indagine cinctum, hominum
 ferarumq; conflictibus frequentatum. Ve-
 natorem videas, ut de *Maximiliano I.*
 literè meminerunt, ardua montium, lubri-
 ca vallium, roscida cespitū & globosa cam-
 porum emetiri, æstus, frigora, famem, si-
 tim, solius spe prædæ, tolerare, nullos cor-
 poris labores vitare. Inde *Pelopidam*
Thebanum primam militiæ, in quâ ex-
 celluit, institutionem à venationis medita-
 tione accepisse legimus. *Viriatum Lu-*
sitanum, primum illum in *Hispaniâ*
 magnum Ducem ex pastore venatorem, ex
 venatore Imperatorem factum historiæ te-
 stantur. Quod si à meditationibus & Im-
 perii curis abstrahi fortean animum hoc
 exercitiū genere arbitrere: En tibi *Plini-*
um secundum juniorem, qui crebrò vena-
 tionibus se interesse ad *Cornelium Taci-*
tum gloriabundus scribit, verbis planè me-

mora-

morabilibus. *Mirum est, inquit, ut animus à cogitatione motuque corporis excitetur: jam undique sylva & solitudo, ipsamque illud silentium, quod venationi datur, magna cogitationis incitamenta sunt: proinde cum venabere, licebit, auctore me, ut panarium & lagenulam, sic etiam pugilares feras: experieris enim Dianam non montibus magis quam Minervā inerrare. Sed de venatione plura, quam vel tempus vel locus requirat, dixisse non nemini forsitan videbor. Non poteram tamen pauciora, ut vel hinc etiā Principis nostri generositas aestimaretur, quod virili hoc & negotiosissimo otio, post graviores curas, vel in primis se oblectare consueverit. Post curas, inquam, graviores. Nec enim intempetivorum quorundam venatorum more, ita *παρέρχων* huic operatus est, ut *ἐξέχων* negligeret, vel posthaberet: quod *Antiocho* immodico studio venandi dedi-*

to, & ad pauperum quorundam casam, errore venationis, delato & ignoto, à Rustico exprobratum *Plutarchus* meminit: sed *Adriani Imperatoris* exemplo ita venatus est, ut eorum, quæ ad Rempublicam administrandam & Principatus commoda pertinerent, nihil negligeret. Inde, postquam Principatus gubernandi curas agitare cœperat, Homericum illud

ἔχρη τῶν ἀνύχιον Ὀδῶν Βεληφόρον ἄδρα.

Consilii antistes solidam ne fertito noctem

& sibi dictum ratus, non recens nascentis auroræ jubar in lectulo præstolabatur, sed circa secundam vel tertiam matutinam se levabat, ante lucem vota nuncupabat, & lucem usq; ad adultam publicum cujuslibet diei onus ponderabat. Prorsus ut imitatus mihi videatur magnum *Persarum Regem*, qui somno ad satietatem nunquam usus, hæc cubicularii voce,

ἀνάστει ὁ βασιλεὺς καὶ Φερόντις τῶν γυμνάτων
ἄνσσε Φερόντις εἰν ὁ μισογεγμιάσθης ἠδέλησε.

Surge

*Surge Rex, & negotia cura, quæ curare
te Mesoromasdes voluit.*

hâc, inquam, voce excitari ante lucem volebat. Sed maturum jam itinerum molestiis exantlandis, & Magnatum vultibus & congressibus sustinendis Principem vobis sisto. Noluit prudentissimus Pater, ut præceptis saltem & exemplis domesticis optimæ spei filius ad virtutem formaretur: Ad Electores igitur & alios Imperii Proceres capacissimam indolem maturè eduxit, ut & virtutum specimina edendo, & virtutem alienis exemplis & periculis confirmando, famæ pariter & virtutis numeros imple-ret. Quod equidem consilium ex animi voto successit. Sic enim repentè Principis nostri fama percrebescere, sic virtutum Principalium radii emicare, ut apud pares in honore, apud superiores in deliciis esset. Inerantei arcana quædam amoris & benevolentia illicia, quibus ignotos quoque sibi conciliabat: in *ingressu* gravitas, in *congressu* facilitas, in *gestu*

comitas, in *affatu* suavitas. His virtutum prærogativis incitatus JOHANNES GEORGIUS, (unde utrumque nomen nostro Principi) Elector Brandenburgicus ita juvenem in oculis ferebat, ut perpetuò latus ab eo sibi claudi voluerit. Cumque ingenium videret præcox & *curiæ capax* prætextam Papii hujus, veterum Romanorum more, ad secretiora consilia admisit, de gravissimis Imperii negotiis cum eo deliberavit, in virtutis stadio currentem crebro hortatu incitavit, ac, veluti *Achillem Phœnix*, aut *Nestor Agamemnonem*, instruxit. Hic nostri Principis se virtus explicare, & ingentia, è quotidianâ praxi, incrementa capere, ut in juvenili pectore prudentiam senilem omnes admirarentur. Agnovêre in Principe *Argentoratenses* generosissimam indolem non divinarum minus quàm politicarum rerum sapientiâ decoram: Unde *Præpositi Cathedralis Ecclesiæ* dignitatem

tatem ultro ei obtulere; quam tamen non prudenti minus quam magno animo modestè recusavit, cunctis in Patriæ salutem cogitationibus versis.

Sed cum *Magistratus*, ut ille ait, *virum ostendat*, & veluti

----- *Aggeribus ruptis cum spumeus amnis*

Exiit, oppositasq; evicit gurgite moles,
Fertur in arva furens cumulo, camposq;
per omnes

Cum stabulis armenta trahit :

Ita & juvenum, Principum in primis, quandoque libidines severioris disciplinæ repugulis & paternæ indignationis metu compressæ, postquam purpurâ induti & Principali potestate muniti, 'excussâ gubernatoris formidine, ad publicæ rei clavum ipsi sedere cœperunt, simulatæ probitatis larvam exuere, & in immensam licentiam, nullâ legum sanctitate circumscriptam, ut de *Antonino Caracallâ* &

Justi-

Justino II. Imperatoribus historiae produnt, exundare soleant: Agite Principem nostrum patriam potestate jam exemptum, & ab obtemperandi necessitate ad imperandi potestatem traductum contemplemur, virtutumque constantissimè cultarum indicia colligamus.

Non hîc vel *Caligulae biennium*, quo exacto, *πηλὸς αἷμασι συμπεφυρόμενος*, hoc est, lutum sanguine subactum, à Præceptore *Theodoro Gadareo* appellitatus legitur: vel *Neronis quinquennium*, à quo cunctos Principes distare *Sextus Aurelius* dicebat, quod scelerum immensa seges excipiebat: vel *Domitiani initia* occurrerent. Principem vobis sistam, ut indefessam memoriâ Majorum facta & dicta in ipsâ pueritiâ adeptum, ita & in juventute nova facientem & loquentem, in sequenti ætate ex utrisque se moderantem: verbo dicam, *constantissimum virtutis cultorem*.

Patre

Patre igitur JOACHIMO ERNE-
 STO, anno salutis MDLXXXVI, (qui
 fatalis fuit *Stephano Bathoreo* Poloniæ
 Regi, *Mahumeti Hodabende* Persarum
 Monarchæ, *Augusto* Saxonix Electo-
 ri, recenti genero JOACHIMI ERNE-
 STI, aliisque Ducibus, Comitibus & Il-
 lustribus viris) functo Fatis, Princeps no-
 ster ætatis anno XX. inter fratres VII. su-
 perstites natu maximus Reipublicæ habe-
 nas capessit, nec non tutelam simul mino-
 rennium fratrum: quam tantâ deinceps fi-
 de & industriâ administravit, ut vivâ in fra-
 tre Patris imaginem pupilli conspiciren-
 tur & admirarentur: Ita non suis, sed fra-
 trum commodis invigilabat, paternam
 hæreditatem fideli curâ amplificando, te-
 nellam pupillorum ætatem ad optima
 quæque flectendo, exemplo suo & præce-
 ptis pietatem instillando, ad heroicas &
 Principali fastigio dignas virtutes inflam-
 mando. *Rara*, inquit Sulmonensis Poe-

E

ta,

ta, *fratrum est gratia,*
Fraterno primi maduerunt sanguine
muri,

acclamat alius seculi labem notans. Egregium melioris seculi in hisce fratribus specimen! Natu majorem verebantur & reverebantur minores, non imperio severiore coacti, sed amore ardentiore adacti: minores ita amabat & colebat natu major, ut laudabili ambitione de amoris palmâ cum iis decertaret. Adeò verò profundas in adolescentia & juventute radices mutuus hic amor egit, ut in hanc usque diem floruerit, & suavissimorum fructuum proventu luxuriârit. *Hieronem Siracusanum Regem* laudat *Ælianus*, quod sine omni jurgio cum tribus numero fratribus vixerit, mirum in modum ipsos amârit, & ab ipsis amatus fuerit. Quid si nostrum vidisset vel audiisset Principem, cum sex fratribus amicissimè viventem, & hos cum illo paria facientes? Perfectæ amici-

tia

tia fontes ad plures æquali ductu derivari posse philosophorum hæcenus Scholæ vel negârunt, vel tanquam dubiæ fidei problema suspenderunt, quod eadem studia, iidem mores, eadem voluntas in pluribus simul pectoribus vel nunquam, vel rarissimè inveniantur. Liceat nobis, pace illorum, litem dirimere, & ardui problematis affirmationem, è *Principum Anhaltinorum* praxi, deducere: eadem erant in septem fratribus studia, iidem mores, eadem voluntas, quæ illibata in superstitiibus, duo enim jam pridem mortalitati debitum exsolverunt, mansêre.

Sed ad publicas Principis nostri virtutes, quas in Principatu gerendo exercuit, propiùs accedam. Protestor verò nec velle me, nec posse omnia virtutû documenta in theatrum producere: altioris enim hoc curæ & ingenii opus. Angustioribus cancellis meæ narrationis cursum circumscribam, ne aut vestrâ abuti patientiâ, aut unius vel alterius horæ angustiis augu-

stam Principis nostri historiam includere velle videar.

Vitæ conjugalis laudes nec persequi nec attingere mihi animus, cū prolixæ orationis vel solæ hæ apparatus flagitent. Unicum tamen fortean minimè prætereundum videatur: quod utrumq; Principis nostri conjugium: primum cum D O R O T H E A J O H A N N I S A L B E R T I *Comitis Mansfeldensis* filiâ; alterum cum D O R O T H E A (optimi & ejusdem ominis nomina observate: nec enim Principe nostro ulla videbatur digna fœmina, quæ divini doni appellatione esset indigna) J O H A N N I S C A S I M I R I *Ducis Bavariæ & Electoralis Palatinatus Administratoris*, Herois invictissimi, è C A R O L I M A G N I prosapiâ, quæ in solis Palatinatus Ducibus superstes viget, filiâ unicâ in initum, reciproci amoris æstu, numerosæ ac generosæ sobolis proventu, perpetuæ castitatis, concordiæ & fidei

nexu,

nexu, ad eò felix extiterit, ut cum quovis seculi melioris exemplo contendere merito possit. Sed, ut dixi, campum hunc non ingrediar, ne publica principalium virtutum documenta deesse mihi videantur, dum privata & domestica sollicitudinis conquiram. Novarum gubernationum in Regibus & Principibus juvenibus auspicia diligenter observari solent: sic enim fieri plerumque amat, ut primi animorum impetus in ea effundatur, quæ vel naturæ instinctu, vel assuefactionis ductu amantur: unde infuturi regiminis omen à prudentibus accipiuntur. *Rehabeam* cum patri *Solomoni* in Regno succederet, sub ipsa auspicia, rejectis sanioribus seniorum consiliis, pessimi ominis documenta dedit. Nec omen eventus fefellit. Alius, alius hic Princeps noster. Cum enim indolis & institutionis paternæ bono prima Deo deberi officia agnosceret, *veterum Romanorum* more, qui quotiescunque ad consilium conveniebant, partes primas cultui divino dabant,

& deliberationum exordia à religionis curâ sumebant, *Regumq; Israël* piorum *Josaphati, Ezechie & Josie* exemplis ad Dei cultum se convertit, illudq; *ex beâ dextera* symbolum ore & opere comprobavit. Anno namq; ætatis XXI. (credo quod & Josiam anno ætatis XX. pia huic curæ operatum legisset) qui salutis MDLXXXVIII, inter ipsa regiminis initia, ad cœptæ à Patre JOACHIMO ERNESTO, Avo JOHANNE II: Patruo magno GORGIO, reformationis telam pertexendam magno animo aggressus est. Utque *Josias* Jehudam & Hierosolymam ab excelsis, à lucis, simulacris & sculptilibus mundavit: sic & hic noster *Josias*, quicquid Pontificiarum reliquiarum in Ecclesiis reliquum fecerat priorum temporum difficultas, ardenti Zelo, abrogare & ejicere adortus est. Vidit hic annus, & qui exiguo eum secuti sunt intervallo, auspicii *Josie* nostri, *Sacramenta* novi fœderis

nitori

nitori suo & simplicitati primæque restituta; *Exorcismum* magico ritui quàm Ecclesiasticosimiliore, veluti supposititium Romanæ Synagogæ partum, ad monstruosam suam matrem ex *Anbaltinatu* relegatū: Fractionē dominici panis, jubente CHRISTO, Senatu populoque; primitivæ Ecclesiæ approbante, & insigni insuper mysterio suadente, ab exilio tristi revocatā: *Imagines*, idololatriæ exercendæ instrumēta, sententiā ferente Sacra Scripturā, perpetuo exilio multatas: quicquid denique Dei verbo, in doctrinā vel ritibus, adversum, ignotū, & à Pontifice Romano assutum, procul, procul abactum. Nec est, quod quis fortè arbitretur, in altā Ecclesiæ pace, nemine refragante aut obnitente, hæc talia à Principe nostro affecta & cōfecta. Erant enim tempora ista quorundam Harmostarum dissidiis adhuc divexata & exulcerata, adeò ut mirum in modum puriores Ecclesiæ premerētur, earumque nutritii à maleferiatis quibusdam seditionum tubis & flabellis apud Impe-

rii Proceres exosi redderentur. Hinc, missis legatis, cum Principe nostro nonnulli exostulare, facti rationes postulare, & ab instituto dehortari: Quibus tamen, auxilio divino fretus, *Josias* noster ita se purgavit, ut constantiam admirarentur & pietatem venerarentur cuncti. Intelligebant enim non partium, sed veritatis studio duci Principem, nec agrè, sed rectè faciendi animo, reformationis operi accinctum: nec leviculis fortean hierophantarum quorundam susurris permotum, sed veritatis scientiâ & conscientiâ impulsum. Nec enim in more *Principum Anhaltinorum* positum est, ut tædio investigandæ penitus veritatis cuilibet opinioni temerè potius succumbant, quàm in explorando pertinaci diligentiam perseverent, ut illustribus documentis beati illi literatorum & religiosorum Principum Dictatores ADOLPHUS & GEORGIUS, ambo Præsules *Mersburgenses* & Principes Anhaltini testatum fecère. Publica hæc

pieta-

pietatis tropæa à sinceræ & neutiquam fu-
 cata pietatis animo in Ecclesiis excitata,
 domestica & privata Principis testatur de-
 votio : sacrarum literarum lectio quoti-
 diana , intellectio exquisita , concionum
 sacrarum auditio sedula & attentata, collo-
 quiorum de rebus Theologicis frequen-
 tia, insignis erga verbi ministros benevo-
 lentia, ingens de scholarum & hujus in pri-
 mis *Gymnasii* successibus sollicitudo. In
Gymnasii nostri mentionem cum inci-
 derim, non possum, quin egregia Princi-
 pis in id merita deprædicem: nam & hæc
 religiosi animi affectum loquuntur. Fun-
 daverat *Gymnasium* hoc *Seruestanum*
 beatissimæ memoriæ Pater JOACHI-
 MUS ERNESTUS, conjunctis dua-
 bus oppidanis scholis, & viris, ad sublimio-
 res operas ritè obeundas, invitatis ac voca-
 tis: plura in id beneficia collaturus, nisi
 præmaturâ morte recenti adhuc scholasti-
 cæ rei fuisset præreptus. Optimo Patri, ut
 in Principatus administratione, sic & in

F

scho-

scholarum curatione successit Filius optimus, Princeps noster, qui, cum innumeris aliis difficultatibus, tum & pauperie, eam, quæ ad eruditionem & virtutem ducit, viâ sæpenumero obsitam & oclusam videret, de mensâ & hospitio liberali iis, quorum supellex curta, & accisa domi res, aperiendo, in novæ gubernationis ingressu, anno MDLXXXIX deliberavit, eiusdemq; anni IX Martii, initium cibationis faciendum curavit. Cujus equidem beneficii memoria, dum melioribus *Musis* hic locus facer, nunquam est intermoritura. Tu verò Princeps beatissime, cum illustri hac tuâ munificentia, ad Christi præscriptum, thesaurum in cælo tibi collegeris, quem nec tineæ nec ærugo absument, quem nulla futuræ manus attinget, lætissimâ illam æterni Regis vocē, cum Patre beatissimo, exaudies, *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod à jacto mundi fundamento vobis preparatū est; esurivi; et cibastis me;*

sitivi,

sitivi, & potâstis me: hospes fui, & excepistis me. Nec satis habebat Princeps noster corporibus juvenum ritè prospexisse, sitim famemq; liberali mensâ propulsâsse: animorum potiorè longè curam gesfit, ne vel pravæ educationis vitio corrumperentur, vel præposteræ institutionis malo ad ignorantiaë scopulos perpetuò adhærent. Hanc igitur in rem non ita multos ante menses, cum Illustrissimis fratribus, Dominis nostris Clementissimis, morbis, qui illustrem scholam hanc haud leviter affixêre, remedia festinavit, legibus tam docentium quàm discientium operas salutaribus circumscripsit, disfidii formidinem prudenti consilio sustulit: denique quod ad vineam hanc excolendam, & uberem eruditionis ac virtutis vindemiam colligendam faceret, nihil prætermisit. Nec certè spem eventus frustra-
 bit, si docentium votis & laboribus discientiû responderint operæ, si patriæ scholæ bonum agnoverint cives & Anhalti-

natus incolæ, suosq; filios arctiore disciplinâ, intra suos quasi lares, constringi, quàm in patentes *Academicae licentiae* campos evagari maluerint; si denique ii, qui studiorum sunt rudes, literarum profani, expertes artium, nisi fortè sordidarum, de rerum scholasticarum summâ, quâ de tot seculis jam ipsa Philosophia deliberat, discernere & docentes turbare abstinerint.

Vidistis Principis nostri pietatem foris radiantem, domi micantem, ita utrobique illustrem, ut omnes explèssè numeros meritò videri possit. Sed agite è pietatis sacrario in templum justitiæ ingrediamur, &, ut pietatis in DEUM, ita & justitiæ in homines officiis Principem nostrum functum ostendamus. Ardua certè res *Justitia*, quæ, ut universi sibi gubernacula deposcit, ita in Principum maximè palatiis coli expetit, Reipublicæ habenas moderari gestit, cogitationum, consiliorum, dictorum, factorumq; censuram

sibi

fibi sumit. Aquilas pullitiei suæ ingenuitatem & generositatem explorare scribit *Ælianus*, *conuersis infulgidum solis iubar implumium oculis; quod si abq̄ nictatione admittant, ingenuine sobolis numero habent & fovent: sin verò egrè radios intueantur, & nictando oculos obnubant, veluti adulterinam & supposititiam prolem nido expellunt & deserunt.* Haud absimilis boni Principis explorandi ratio est. Nam si irretorto oculo iustitiæ, quam *Peripati Magister Hespero & Lucifero* splendidiorem esse ait, obuersam facem faciemq̄ ferat, Princeps esto, & augustis natalibus dignus iudicator: Sin verò radiantem eius vultum non sustineat, oculos occludat, & tenebrarum latibula quærat, indignus Principali fastigio habetor. Agite ergo, fulgidū iustitiæ iubar Principi nostro obvertamus, & inconnivos eius oculos admiremur. Qui iustitiæ recessus curiosioribus oculis arbitrantur, primas eius par-

tes in homine exerceri cum *Platone* iudicant. Sunt enim Principes animæ potentiaæ duæ, *Ratio* & *Appetitus*: Illam veluti in solio natura constituit, & jus præsidendi ac imperandi concessit: istum ad subsellia quasi inferiora depressit, ut rationi obedire, eiusque imperata facere suarum esse partium agnosceret. Quod si ergo in solio constituta ratio titillantem retundat appetitum, si justis imperii vinculis coerceat, si per naturæ imbecillitatem palantes dilapsasque eius vires ad signa maturè revocet, justitiam oriri *Plato* dicit: Sin dejectam excussamque gradu rationem imperitantem obsternat obculcetque appetitus, turbari suavissimum illum potentiarum concentum, & injustitiam enasci idem dicit. Sipientis hoc oraculum laudat Princeps noster, huiusque arbitrio se facile permittit, ut internæ justitiæ laudem auferat. Quas enim rationi habenas natura in appetitum commisit, appetitui Princeps non permisit; victoriam

ab

ab appetitu subjugato & domito reportatam omnium præclarissimam æstimavit: affectibus non indulgit: gestus, dicta & facta ad honestatem omnia composuit: libidines comprescit: exundantes irarum fluctus compescuit, &, quod rei caput est, ne à se ipso læderetur, impensè curavit. Hæc affectuum moderatio in Principe viro si occurrat, admiratione digna à sapientibus censetur. Privatum & humilioribus natalibus obscurum necessitas sæpenumero & occasionum penuriâ intra rationis sanæ gyrum coercet: Principem non nisi indoles & propensum in virtutem studium. Quis enim nescit quàm varia & periculosa, in omni Magnatum vitâ, ad vitiorum & injustitiæ inprimis Syrtes sint præcipitia? Ad luxum factumque si inclinant, præstò sunt luxus fastusq; instrumenta ad omnem nutum paratissima. Si irâ effervescent, quis pœnæ metu furorem coerceat? Si libidine (quam *arcem omnium malorum* Di-

oge-

ogenes appellat) exardescunt, nulla legum repagula obstant. Si ad explendas libidines ministeria desiderant, en prompta parataque vitiorum mancipia, quæ gratiam Magnatum turpibus obsequiis mercantur, illecebras omni studio conciliant, nova voluptatum genera anxie indagant, impuro ore Dominum collaudant, & ab omni virtutis ac justitiæ tramite quàm longissimè abducunt. Exaudias etiam quandoq; infelicem matrem filio admurmuranti, *si libet, licet: an nescis te Imperatorem esse, & leges dare, non accipere?* Et Gnathonem è scenâ acclamantem

----- *Sanctitas, pietas, fides,
Privata bona sunt, quâ lubet, Reges eant.*

Tantæ molis est illibatam ac incorruptam, in tantâ illecebrarum affluentiam morumq; licentiâ, rationem servare, eiusq; imperio appetitum subjungere! Prima hæc justitiæ laus est, quam, è Platonis judicio, Prin-

ceps

ceps noster sibi vendicat, & internæ justitiæ cultor merito suo audit. Hæc verò postquam in animo radices egit, prænobiles duos ex se ramos gignit, quorum uberissimi fructus in vitam civilem & judiciorum administrationem diffunduntur. Unde *justitiæ* quoq; *civilis* & *judicialis* in Principe bono requiritur observantia; quæ tanta in nostro fuit Principe, ut, veluti *Aristides*, justii cognomento insigniri, nemine refragante, meruerit. Si ad eos mihi sermo esset, quos omnium dictorum & factorum conscios Princeps habuit, facili me negotio expedirem. Quærerem, quem unquam læsisset Princeps noster? cui suum non tribuisset? cui suum eripuisset? cujus benefacta liberali mente manuque non compensasset? quem præter merita vel evexisset, vel depressisset? Quærerem securus adeò, ut obloquentem aut querulam nullius vocem extimescerè. Sed cum videam adesse, qui, quod spectatores & admiratores tantæ æquitatis ipsi non

fuerint, evidentiora sibi documenta dari expetant, haud inuitus morem gero, dictisq; fidem facio. Qui iustitiæ rivulos ad alios, in civili vitâ, derivari non patiuntur, fœdâ vitiorû eluvie obstructos fontes possident. *Vespasianus* Princeps cætera tolerabilis, at avaritiæ laborans malo, acerbis in tributa (nam & urinæ vectigal excogitavit) rapacissimum quemque ad amplissima munera & magistratus evexisse legitur, ut locupletiores factos majori pecuniâ emûgere & exhaurire posset: unde vulgò dicebatur *amicis pr spogiis uti, qui siccos madefaceret, turgidos exprimeret.* Non ii Principis nostri mores, qui ab avaritiæ labe purus, nec alienis opibus, per iniquam tributorum exactionem, locupletari, nec oblatiis occasionibus ad furta invitare uncâs rapacesque manus voluit: præsentibus acquievit, optimos quosque ministerio suo selegit, sublestæ fidei homines execratus & averfatus, nullius Ca-

lami-

lamitate delectatus. Vix ulla in Principe
 pestis & sævior & ad divinas humanasque
 leges violandas promptior, quàm iracun-
 cundia, modi nescia. Hâc incensus *A-*
lexander telo *Clytum* amicorum inti-
 mum trajecit: hâc efferatus *Dionysius*
Siracusanus dilectum à se pusionem pu-
 gione transegit: hâc *Saul* inflammatus
 quid in *Davidem* non tentavit? hujus
 œstro *Sylla* percitus lusum jocúmque
 cruores, cædes, uncas & secures duxit, tan-
 demq; , ruptis, per immoderatâ & iracun-
 dâ vocis impetum, præcordiis, spiritum
 cruore mistum exhalavit. Quanta verò
 in nostro Principe animi moderatio? quan-
 ta irarum continentia? Noverat Princeps
 sapientissimus ex *Platone*, quò quisq; na-
 turâ generosior, eò minus irasci: & è *Py-*
thagoricæ scholæ præceptis, nihil unquam
 per iracundiam dicendū aut faciendū: imo
 è divinis oraculis, viri irâ non facere, quæ

coram Deo iusta sunt: quibus mansuetudinis & clementiæ præceptis à primis pueritiæ annis imbutus, nihil unquam periracundiam, cuius pœnitudo eum subire potuisset, dixit aut fecit: sed legum se similem esse voluit, *quæ ad puniendum non iracundiâ, sed equitate ducuntur*. Denique libidinum flammis ita Magnatum quandoq; pectora exardescere, ut in publica incendia erumpant, & Dei, naturæ ac hominum jura nefario ausu subvertant, illa Imperatorum portenta, *Tiberius, Caligula, Nero, Domitianus, Commodus, Helogabalus* nefandis prorsus exemplis testantur. Hanc portentosam justitiæ labem totâ mente averfatus Princeps noster, cœlibem, maritalem ac viduam vitam ita transfegit, ut illibatæ castitatis laudem ex hac mortalitate secum abstulerit. Nec verò suppliciorum se immanitate oblectavit, exoratum facilis, ad veniam pronus, si legum sanctitas & delictorum ratio permetteret.

Quod

Quod si tamen justissima legi sentētia reddenda esset, naturæ nihilominus, cum *Biante Prienao*, miserationem reddidit: à cruore & cæde abhorruit. Noverat enim optimus Princeps humanum sanguinem in conspectu Dei rem pretiosissimam esse. Noverat in capitis sententiâ ferendâ non animum vindictæ cupidum, aut præjudicio crudeli laborantē, (quo indelebiles sibi notas inusserunt *Sylla*, qui voluntario judicio quadraginta millia civium Romanorum peremit, & *Mithridates*, qui unicâ epistolâ octuaginta millia civium Romanorū trucidavit,) sed leges ab omni affectu immunes esse consulendas. Quibus equidem Princeps noster adeò se voluit obnoxium, ut contra honestatem aut jus minus sibi quàm subditis suis licere arbitraretur: sic enim beatum se, & omnium felicissimum, cum *Ægyptiorum Regibus*, futurum sperabat; sanctum inviolatum illud *Romani Prætoris* edictum,

curiarum foribus inscribendum, *Quod quisq; juris in alterum statuerit, ipse quoq; eodem jure utatur*, judicabat. Non enim ignorabat, quod à Platone & Socrate pronunciatum, *Principes longè magis exemplo, quàm culpâ peccare, & rectè à se fieri subditos arbitrari, que Principis exemplo fiunt: Quod si pravum fuerit, non instillari, sed infundi in Rempublicam vitia.* Fidem faciunt omnium temporum experimenta, & innunera in utramque partem exempla. Unde vox illa à Theodoro Gothorum Rege fidenter admodum pronuntiata, *facilius esse naturam errare, quàm ut dissimilem sui Princeps possit Rempublicam formare.*

Sed severiorem hunc justitiæ vultum benigniore mansuetudinis & humanitatis radio collustremus ac temperemus. Nam & hanc in Principe bono requiri palàm est: cum hujus ferè solius ope vete-

rum

rum Imperatorum & Principum nonnulli aucto *Patrum Patria* titulo salutariter meruerint. Nec enim Patrem appellare consuevimus, qui affectu erga sobolem naturali excusso, omnique prorsus humanitate ejuratâ, nulla vel benevolentiae vel mansuetudinis promittit indicia, suamque in sobole speciem aut odit aut negligit: imo monstro potius, cui inducta modo visatur humana pellis, similem judicamus. Est verò is humanitatis genius, ut in eadem cum fastu sede non moretur, animum non nisi humilitatis ornatu insignem ingrediatur. Quo equidem Principem nostrum ad invidiam decorum pronuncio: Etsi enim in Deorum se numero collocatum, ex illo *Psalmi* dicto, **DII ESTIS**, & *inter nubila quasi caput condere* non ignoraverat, ut *hominem tamen se moriturum*, & *solo ingredi*, etiam nomine mortalitatis & humanæ fortis conditionem, ut de *Philippo Macedonum Rege*

histo-

historiæ produnt, inculcante, quotidie meminerat. O raras & felices tanti fastigii curas! Quid enim est, quæso, quod purpuram gravius exerceat, & in periculosiora præcipitia abripiat, quàm mortalitatis & fortis humanæ oblivio? *Caligula, Domitiani, Heliogabali & Herodis* divinos sibi honores decernentium & insolenter efflagitantium horrendos casus non attingo. *Babylonii Regis* intolerabilem & inhumanum fastum, quàm gravi comminatione compresserit Deus, audite. *Dixisti in corde tuo coelum ascendam, supra stellas Dei exaltabo solium meum, & sedebo in monte Ecclesiæ, in lateribus Aquilonis, ascendam supra altitudinem nubis, assimilabo me Altissimo: veruntamen ad infernum detraberis, ad latera sepulcri.* Non hæc formidanda erat Principi nostro vox, qui è Scripturæ Sacræ fontibus & seculorum omnium historiis saluberrimam

hanc

hanc doctrinam hauserat, *fastuosos ignominioso exitio destinari, humiles divinâ gratiâ beari.* Hanc vitæ morûmq; Cynosuram infallibilem habuit. Humilitatis huic fundamento egregiam humanitatis molem superstruxit. Magnum *Sinarum Regem* (cujus regia LXXIX amplissimas aulas continet, è quibus præ reliquis admirandæ quatuor, una ære, altera argento, tertia auro & encausto, quarta unionibus pretiosisq; gemmis tota undiq; instrata) nullo Solis lumine spectandum se præbere scribit *Antonius Pigafetta*: si colloquii aut legatorum audientorum gratiâ adeatur, ingentem serpente[m] miro artificio elaboratum & in Palatinâ areâ locatum ingredi, per fenestellam serpentis pectori insertam loquentes quidem videre, sed ab iis non videri. Intolerabilem hunc factum è politicis qui commendent non desunt, *dum nec è re nec è Majestate Principû esse dicunt, si subdi-*

H *tis*

tis se sæpius visendos exhibeant, si ad colloquia abjecta sortis homunculos admittant. Ita scilicet humanitatem ejurando & mortalitatis memoriam delendo ad astra iri insolentiæ magistri opinantur: à quibus nunquam satis laudato exemplo principalium virtutum *Dictator noster* longissimè abiit, nullâq; re magis cõmendari augusta nomina existimavit, quàm si Numinis se sorte inferiora arbitrarentur, & Numinis nihilominus *Φιλανθρωπίαν* æmulerentur, quod solis sui radios ex æquo montium arduis & vallium imis infundit, aditum nemini occludit, alloquium & aspectum nullius dedignatur. Ita terrenum quoddã Numen felici æmulatione expressit humanissimus Princeps noster. Quàm enim, Deum immortalem! in alloquio facilem & comẽ se præstitit? Quàm adventantibus occurrit? Quàm cunctantes provocavit? Quàm liberas linguas amavit? Quàm hæsitantes expedit? non mediæ tantũ sortis, sed & infimæ, quibus non nisi parendi

partes

partes reliquas fortuna fecit. *Trajanum* scribunt, cū ab insolentioribꝫ aulicis fortè reprehēderetur, *quod majestatis suae immemor cum subditis nimis familiariter ageret*, respōdisse: *Talem me Imperatorem praestabo, qualem privatus ipse mihi exoptarē.* Digna profecto Imperatore vox, & æquitatis plenissima. Nec enim boni viri, ne dum Principis tueri nomen potest, *qui, quæ fieri sibi nolit, alteri fecerit.* Non est, Auditores, non est, ex omni subditorum numero, qui hanc *Traiano* nostro humanitatis laudem possit negare: qui benignissimas Principis aures querimoniis suis occlusas possit queri: qui naufragio suo hunc clementiæ & humanitatis portum præclusum ausit affirmare. Tam incitæ non erant volantis currus quadrigæ, quin subditi acclamantis & opem polcentis vox, sub dio, sisteret, & humanissimi Principis responsum auferret. Si quos fortè doloris rem premere, & accessu, ex

innatâ verecundiâ, aut Majestatis reverentiâ, prohiberi suspicaretur, cunctantes ultrò compellabat, literas comiter postulabat, trepidantes animabat, ratus cum *Augusto Imperatore*, non decere Principem literas & supplicationes suorum excipere, veluti leones & Elephanti cibum, cum exhibentium periculo. O Principem, quem vel omnibus seculis oportuit nasci, vel nunquam denasci! Quo tandem eloquio humanitatis & comitatis tuæ laudes, ô Principum humanissime! æquabimus? *Cæsari* templum commune cum Deâ clementiæ *populus Romanus* condidit, *plebs* solidam ei è *Numidico lapide* columnam in foro statuit, hâc insignem inscriptione, PATRI PATRIÆ. Hoc clementiæ tuæ templum non est quod mortuo tibi condamus, ipse vivus in subditorum animis tibi excitasti, quod nulla labefactabit vetustas, nulla temporum injuria vastabit. Honoris tui columnam ple-

becu-

beculam tuam habes, quæ PATRIÆ PATREM te salutat, & immortalitati humanitatem tuam consecrat. Non poteras, ô Principum humanissime! (liceat enim hoc te cognomento sæpius compellare, quod & *Maximiliano I I.* honorificum fuisse accepimus) non poteras aulæ tuæ pedem efferre, & subditorum tuorum tuguria præterire, quin in votivum conspectum tota se civitas, pagi toti effunderent, quin euntem faustissimis apprecationibus prosequerentur. Si quando Principalium negotiorum moles diutius te domi detineret, & ad dies aliquot colonorum aspectui subtraheret, quàm sollicita tui cunctos tenebat expectatio! quàm adventus tui rumusculos avidè omnès captabant!

O fortunatã natam, te Principe, Dessam!

Nam si *Cleobulo* sapienti felicissima ea domus est visa, *in qua multò plures essent, qui Dominum amarent, quàm qui formi-*

darent : ad tuæ felicitatis cumulum quæ fieri potuerit accessio, si magno nomine sapientis standum, equidem non video. Qui enim Principem tuum formidaret, nemo erat, nisi fortè scelerum cōscientiâ oppressus justitiam vindicem horreret: Qui amaret, nemo non erat: adeò quidem *ut securo*, quod Principem quendam gloriari solitum novimus, *in cuius vis subditi sinu cubare licuerit Et dormire*. Magnū certè innocentix hoc argumentum, & præclarissimæ conscientix indicium, quo de gloriari olim *Dionysio Syracusano*, Principi cætera non cōtēnendo, haud licuit: qui adeò subditorum suorum formidabat cōmercia & cunctis mortalibus diffidebat, ut, prætorum metu, filiabus tandem barbā non cultro radendam (suspectā enim & filiarum fidem habebat) sed cādentiū juglandium putaminibus amburendā præberet: ut in cubiculum non fratrem, non filiū, nisi, positā stolā, à satellitibus excussum & novā

indu-

indutum admitteret: ut cōjugis nunquam nisi excussæ cōplexū peteret; ut lectū cubicularē, quasi castra, latiori fossâ, quam pōte jungebat ligneo, cingeret, & interiorē januam claustris quàm diligētissimè obseraret.

Sed in apertos prudentiæ campos nos ex spaciari jam tempus est. Hanc enim virtutē adeò conjunctam & familiarem esse Principi decet, ut à latere eius nunquā discedat, dictorum & factorum habenas regat, præterita in mentem revocet, è præteritis futura colligat & adversus omnes fortunæ impetus Principē muniat. Quam quoq; causam fuisse crediderim, cur augustos *Minnervæ* (hoc prudentiam nomine indignant) natales ex ipso *Jovis* cerebro deducerent Poetæ, *Jovisq;* perpetuam comitē fingerent, omnibus, ab ipsâ infantia, artibus imbutam. Viderūt enim solā hanc esse clavi gubernatricē, quā publicæ rei cursum regat Princeps, quā, tempestatib9 ingruentibus, ad portū deducat, quosvis vel occultos scopulos declinet, & naufragiū evitet.

Namq;

Namque acutum cernit prudentia, non ea
tantum, quæ ante pedes sunt posita, sed &
quæ in abditis futurorum recessibus latet.

Hic oculatus ille, qui

*Centum lumimbus cinctum caput Argos
habebat,*

*Inq̄, suis vicibus capiebant bina quietem,
Cetera servabant atq̄ in statione mane-
bant.*

Carere igitur virtute hâc Princeps noster
non poterat, si Principis cunctis absoluti
numeris prærogativam vindicare sibi po-
terat. Sed nec caruit: imo hâc parte, si ullâ
aliâ, excelluit: ut qui, ex *Seneca* præce-
pto, *omnes vitæ actiones tribus tempori-
bus dispensavit, præsentia ordinavit, fu-
tura prævidit, præterita recordatus est.*

De Oeconomicâ prudentiâ quid dicam?
Quàm circumspectus ille in contrahendis
matrimoniiis! Quàm profundus virtutum
fœminei sexus arbiter & æstimator! Bona
omnia penes eam esse conjugem arbitra-

batur,

batur, penes quam virtus esset; defixâ, non in externam duntaxat formâ opumq; vim, quod extremæ imprudentiæ, sed in pietatis & probitatis è gestu, cultu, vultu & affatu emicantes radios, & oculorum & mentis acie. Atq; hâc providâ curâ id tandem est affecutus, ut ad Oeconomicae felicitatis, quam & promittere & præstare conjugium potest, culmen ascenderit, sive mutuos vitæ maritalis usus, sive amoris & concordiae illibatae nexus, sive sobolis generosæ proventus, sive domesticarum curarum successus spectes. Sed è domo caput proferentem & in publicâ principalium negotiorum curatione enitentem videamus Principis nostri prudentiam: In hoc enim demum campo suas explicare vires & ostentare opes poterat. Leges non attingo, quibus principatus administrandi formâ prudentissimè descripsit, quibus litium immortalitati sapientissimè occurrit, quibus effrænes improbitatis conatus sanctissimè represit. Tempora prætereo, in quæ in-

I cidit,

cidit, longè difficilima, é quibus, nisi duce & auspice divinâ quâdam prudentiâ & providentiâ, eluctari nunquam potuisset. In consiliis negotiorum difficultates ponderantem, futura prospicientem, & suffragia sapientissimè ferentem intueamur. Est hoc in Principe nostro admirandum, quod deliberationum cunctarum scopos acutissimè pervidere, in hos consilia sua dirigere, exorbitantes aut aberrantes ad metam reducere solertiâ plusquam humanâ valuerit. Unde tanta ipsi ab omnibus tributa prudentiæ opinio, ut suffragia eius, veluti responsa olim è tripode emissa, cum singulari quadam veneratione, exciperentur, approbarentur. Docuerat enim eventus sæpenumerò, in ancipiti deliberationû fluctu & suffragiorum conflictu, à Principis nostri sententiâ magno causæ malo discessum esse, eximio verò, præter spè omnè, successu in eam itum. Planè ut cum *Theribazo* Artaxerxis fortissimo Duce cõparandus mihi videatur, quem in cõsiliis a-

deò

deò felicem fuisse scribit *Diodorus*, ut, quoties Rex iis uteretur, nunquam aberraret. Atq; ad tantæ quidem prudentiæ fastigium ascendit Princeps noster, cum aliarû virtutum, tum accuratæ & nativæ circumspeditionis gradu. Nec enim vel turpi & periculoso nimix credulitatis vitio incertorum usculos captabat, vel impotētis animi impetu ad negotia temerè ruebat: morâ & moderatione uti placebat, extrema nunquam, nisi extremâ urgēte necessitate, tentabat. Malebat utiq; Princeps optimus exemplo Fabii

*Sistere cunctando Fortunam adversa
tuentem,*

quàm temerario quodam ausu Fortunæ Rempublicam committere. Et hoc sibi nomine plures Germaniæ Principes obligavit, saluberrima consilia suggerendo, dissidia cōponendo, similtates tollendo, pacis bonum omnibus commendando, ita quidem ut laboribus & impensis parceret nullis. Illum sibi diem exoptabat, quo

elegantissimum Romani Imperii corpus
 pristinae concordiae restitutum, & mutuo
 membrorum omnium consensu beatum
 videret. Nec enim alienas illas putabat
 calamitates, sed proprias, cum Imperii se
 membrum agnosceret, & nil magis quam
 integri corporis incolunitatem & mem-
 brorum omnium harmoniam voveret.
 Non possum in hac laudum materiâ præ-
 terire, quod ad rem vel maximè videtur
 facere. Tanta justitiae, tanta prudentiae
 opinio ex Imperii proceribus eos etiam,
 qui longâ rituum & dogmatum intercape-
 dine à Protestantibus sunt divisi, Principi
 nostro amoris vinculo conjunxit, & in ar-
 duis ipsorum controversiis arbitrum ac ju-
 dicem constituit! Sic enim de Principe
 hoc statuebant, non permittere pietatem
 eius, ut ullo ductus affectu à justitiae tra-
 mite vel minimum defleceret; nec pru-
 dentiam illustribus documentis conspicu-
 am in sententiâ pronuntiandâ posse hallu-
 cinari. Si ad insignem animi perspicaci-

am,

am, quam, efficaci nomine, ἀρχινοίας Græci
 appellant, sermo convertendus esset, finem
 oratio vix inveniret. Quis Principe nostro
 in ingeniis & affectibus animi dijudican-
 dis perspicacior? Quis in conjectandis cu-
 jusq; moribus solertior & promptior? Non
 usum requirebat diurnum ad animo-
 rum characteres & Icones pervidendos, a-
 spectus & alloquium sufficebat: videbat
 enim, quâ mentis erat acie, in oculis &
 fronte loquentem animum. Omitto hæc:
 ad alia propero: Jam enim dudum oblo-
 quentem audio. Ecquando tandem bel-
 latorem nobis Principem commendas?
 quæ fortia eius facta commemoras? quos
 Martios spiritus prædicas? Ego verò, si vel-
 lem, vel verbulo me expedirem. *Aphri-
 canum* Imperatorem illum laudatissi-
 mum pro Principe nostro loquentem ad-
 ducerem. Namq; cum, ut parum pugna-
 cem, quidam eum incesserent, *Impera-
 torem*, inquit, *me mater, non bellatorem*

peperit. Vox, exclamat quidam, clarissimo & Principis terrarum populi Imperatore digna. Quid n̄ ergo cum laude de Principe nostro usurpare idem possem? *Principem hunc non bellatorem, sed Principem mater peperit.* Quantæ verò iniquitatis, cum ad pacem natura hominem genuerit, gratæ vocis præconio indignum vel minus dignum existimare, qui pacem sanctissimè coluerit, bellorum tempestates evitaverit, dissidia composuerit, & quod cruento alii, ipse miti imperio obtinuerit? Sed si importuno flagitatori mos omnino gerendus, ne bellicam quidem virtutem, quam magnanimitatem & fortitudinem appellamus, in *Aphricano* nostro jure desideres. Etsi enim ob maturas Principatus administrandi curas, quæ juvenem XX annorum exceperunt, non exera sequi bella, sed domesticam pacem colere & tranquillitatem patriæ tueri à summo imperiorum Moderatore D E O

ipfi

ipsi indultum: egregia tamen bellicæ virtutis specimina cum in pace, tum in bellorum finitimorum metu motuq; edidit. Statione non exiit, pectoris objectu populos suos vallavit, pro omnium incolumitate excubavit, ad animos sumendos excitavit, omnis fortunæ socium promisit, nec deniq; quicquam, quod fortissimum decet Imperatorem, prætermisit. Non dicam jam quàm magno & imperterrito animo susceperit Ecclesiarum reformationem, à quâ nullo vel impendentis periculi metu, vel impedimentorum objectu retrahi potuit, solo nixus DEO, cui potius quàm hominibus auscultandum existimavit. Politicorum quoque negotiorum tractatione, animo non nisi forti magnoque, functus est, & eventus ei, qui Regum corda manu suâ versat, permisit, cujus auxilium sibi suisque promisit. Ne verò bellicarum virtutum laudes studiosè nimis consecrando, despiciat forte & ignobilius pacis studium habere

vide-

videar, ad alia me converto : quo enim plura delibare aggredior, eò me pluribus obrui sentio. Nullum fuit adeò infelix seculum, quod Principum, saltem aliquorum, non commendârit liberalitatem : quâ Magnatum nonnullos ita gloriatos legimus, ut summas penè laudum suarum in liberalitate quæsiverint. Hinc audias *Alexandrum Magnum*, ingentis spiritus terrarum Principem, magnâ suâ gloriâ prædicantem, à nemine se unquam benignitate fuisse superatum. Audias *Scipionem Africanum*, cum fortè die aliquo operam suam nulli contulisset, gravissimè & objurganter querentem, *quod amicis diem amisisset*. Audias & *Titum Vespasianum* humanissimâ voce exclamantem, *non oportere quenquam à sermone Principis tristem discedere*, eundemq; , cum inter cœnandum diei acta revolveret, & nullum liberalitatis suæ specimen recordaretur, in vocem illam memorabilem erumpentem.

pentem. *Amici, diem perdidit.* Si ex animo, cum CHRISTO Redemptore nostro, æstimanda sit liberalitas, nec ab *Alexandro Macedone*, nec à *Scipione Africano*, nec à *Tito Vespasiano* liberalitatis studio superatum Principem nostrum dixerim, & vere dixerim. Quot enim pauperes locupletavit? Quot egenos sustentavit? Quot hospites excepit? Quem diem beneficentiæ suæ conscium non habuit? Quem tristem unquam à vultu & sermone suo dimisit? Equidem fateor, Principis hujus liberalitate factum, ut ingrato mihi moriendum sit: fatentur mecum, quos unquam bonæ fidei ministros habuit. *Giliam Agrigentinum* scribit *Valerius Maximus* propemodū ipsius liberalitatis præcordia habuisse, & quasi propitiæ fortunæ benignum sinum fuisse. Liberalitatis egregia, fateor, documenta dedit. *Animo erat, quàm divitiis, locupletior: ali-*

K

menta

menta inopiâ laborantibus, dotes virginibus paupertate pressis, detrimentorum incursu quassatis solatia erogabat, hospites urbanis penetibus exceptos, variis muneribus ornatos dimittebat. Hæc Gillias Agrigentinus. Anne minora vel pauciora noster hic Gillias? Ne auribus quid videar tribuere, aut nimio fortè amoris affectu abreptus ex musca, ut ajunt, Elephantem facere, sermonem abrumpo, ad virginum, quas illustris habuit aula, ad pauperum, ad eorum, quos vel diluviorû, vel incendiorum, vel aliarum publicarum calamitatum incursus quassârunt, ad peregrinorum deniq; & hospitem testimonia provoco: hi laboriosâ me probandi operâ sublevent, dictis fidem faciant, & ab adulationis suspitione me vindicent. Habuit igitur Gillias noster, vel tuo, Maxime, iudicio, ipsius propemodum liberalitatis præcordia, fuitq; benignus propitiæ for-

tune

tuna sinus. Certum mihi exploratumque
 est, quos bene de se meritos intelligebat,
 & verecundiores, quam ut peterent, nove-
 rat, ad petendum haud obscure ab ipso in-
 vitatos, istis propemodum *Alexandri Se-*
veri verbis. *Quid est, quod nihil iste petit?*
an me vult sibi fieri debitorem? Petat, ne
sit, quod privatus de me queratur. Ita
 nimirum liberalissim9 Princeps opes qua-
 rebat, quod de *Cimone Gorgias Leontinus*
 praedicabat, ut uteretur, arcasque inexora-
 bilibus claustris obseratas detestabatur,
 praestantiorum ratur liberalem impensam,
 quam tenacem custodiam. Sed vela con-
 traho, ne in immensum evagetur oratio-
 nis cursus. Ad alia contendo, ancipiti
 equidem animo & difficili optione, in tan-
 ta laudum copia. Protestor iterum, nec
 velle nec posse me in theatrum omnia pro-
 ducere. Nec tamen possum quin Principis
 nostri in se ipsum aequitatem praedicem.
 Obloquentem haec e Lycéo exaudire vi-

deor. Quàm tu Principis in seipsum æquitate prædicas? Quid in uno admiraris, quod commune est omnibus? Novi equidem jam dudum *Peripatetico Senatui Populoq;* placuisse, *neminẽ posse in seipsum iniquum aut injurium esse.* Non me movet hoc Senatus-Consultum intra privatos *Lycæi* parietes natum, reclamante *Academiã Platonis*; Qui enim turpia profequitur & animi candorem obnubilat, Platonica ratione injuriam insigniter sibi infert. Ab hâc injuriã Principem nostrum merito suo vindico. Et primum quidem, cum nulla sit pestis, quæ majori impetu hominem adoriatur, quàm intemperantia, quæ modum in cibo potuq; observat nullum, & *inimica rationi rectæ omnem animi statum, è Tullii sententiã, inflammat, conturbat, incitat,* morborumq; & vitiorum plaustra advehit: Scitote Principem hunc tẽperantiæ laude vix ulli, quem quidem aularum splendori, & Magnatum

con-

confortiis augusti natales inseruerunt, secundum fuisse, & *Principum quoque naturam paucis posse contentam esse*, exemplo suo docuisse. Non esse credo, qui dubitet. Si quis tamen ignoret, egregia temperantiae indicia inde licet colligat, quod malis, quae vel ingluviem vel ebrietatem comitantur, nunquam se infestari senserit. Integra & illaesa ipsi ratio constitit, quam expugnat ebrietas: affectibus nunquam indulgit, quos suscitatur ebrietas: occulta sanctissimo silentio presit, quae promittit ebrietas: Spiritus ultra sortem non extulit, quos effert ebrietas: telum in innocentem non torfit, quod ministrat ebrietas: convitium nemini fecit, quod suggerit ebrietas: Principis maiestate indignum nihil commisit, quod committit ebrietas. Ipsa verò corporis *et sic* quid aliud loquebatur, quam temperantiam? Nulli membrorum tremores; nulli capitis dolores: nulli articularum labores; rarissimi denique corporis ardores; quos equidem tempe-

rantiā exquisitā testes reor locupletissimos. Quod si fortè ad liberio rem potum Magnatum invitaretur præsentiā, ita morem gerebat, ut vim naturæ nullam inferret, tibi nunquam non optimè constaret, & boni se mōris tenacissimum cunctis probaret. Quid dicam de animi candore & integritate germanâ? quam jure quodam hæreditario ab *Ascaniæ gentis Proceribus* accepit, animoq; virtutū omnium feracissimo ita suscepit, ut non constantissimè tantum retineret, sed & copioso fœnore auget. Quanta gestuum, dictorum & factorum in hoc Principe consensus! Quàm aperta frons, oculi, vultus! Animo detestabatur bicipites animos, fallaces oculos, fucosam frontem, simulatos vultus. Quod animus premebat, frons oculi vultus significabant, lingua eloquebatur. Videbat enim, quàm turpis esset illa, & quàm scriptorum stylis confossa *Tiberii* simulatio, quâ omnes animi affectus occultabat, & adversâ fronte cum

volun-

voluntate orationem committebat: quod maximè expetebat, detestabatur, quod oderat, dissimulabat, iratus tranquillissimum præ se animum ferebat, inimicos amplexabatur, ut familiarissimos, amicissimos defugiebat, ut alienissimos: infami isto usus axiomate, *Principis animum nemini cognitum esse debere.* Cui noster contrarius animum suum omnibus volebat patere, ut haberent, quo de sibi gratularentur, boni, quod formidarent, mali.

Ut verò ex hoc laudum oceano ad portum tandem appellam, quæ latissimè diffusa sunt, in paucissima me posse contrahere arbitror, si bonis omnibus Principem nostrum impensè amatum dixerò. Non enim illustrius omnigenæ virtutis in homine testimonium est, quàm si optimo cuiq; probeatur, nullâq; emolumentum spe concilietur: cum eos tantum boni suspiciant, Tullio iudice, *in quibus existimant se excellentes*

quasdam

quasdam & singulares virtutes perspicere. Perspexere has in Principe nostro Imperatores, Reges, Electores, Principes, eumque ut amicum, ut fratrem suspexere. De Romanis Imperatoribus non dicam, quos non subjectissimo tantum cultu, sed & præclarâ virtutum principalium famâ arctissimè sibi devinxit. Hoc forsitan magis admirabimini, quod & exteri Reges Galliæ, Angliæ, & Daniæ, ut ipsorum testantur legati & literæ complures, amicitia suâ dignissimum Principem hunc iudicârint. Adeò verum est, quod alibi *Tullius ait, propter virtutem ac probitatem eos etiam, quos nunquam vidimus, quodammodo à nobis diligere.* Imperii Proceres quàm familiariter nostro Principe sint usi, longum nimis esset recensere. Non enim unus & alter heic nominandus esset, sed ad unum omnes: quorum augustis nominibus dum parco, non possum tamen temperare mihi, quo minus, cum subjectissi-

ma ve-

mæ venerationis præfatione, præcellsa illa Imperii columnina, serenissimos Palatinatus, Saxonix & Marchix Electores Principi nostro familiarissimos fuisse, cum immortalis eius laude commemorem. Testimoniis ad vos nullis est opus: res ipsa loquitur: loquuntur literæ amoris & benevolentix plenissimæ, eaq; frequentissimæ: loquuntur visitationes hæud infrequentes: loquuntur deniq; transmissa fraternitatis mutux insignia, quæ, ut vivus inferri in sepulcrum voluit, sic, eheu! mortuus intulit, evidentissimo constantissimi amoris indicio factò.

Fuere jucunditatis plena, nî fallor, quæ de Principe hætenus, oratione cursoriâ, diximus. Utinam! utinam pari jucunditate vestros deinceps animos implere, lætosq; virtutum Principalium auditores & spectatores dimittere liceret! Principem hunc, perfectam boni Principis ideam, siquidem in hæc mortalitate sperare immortalitatem, hoc est, vitæ hujus usuram per-

L petu-

petuam, nemini fas est, quis pluribus dignum seculis non judicaverit? quis buccis plenis non acclamaverit? *vivat Princeps, vivat Princeps.* Sed ô celeres bonorum dies! ô citata optimorum Principum curricula! Eheu occidit! occidit laudum nostrarum materies! Illustrissima Domus Anhaltinae caput: Patriae Pater; bonorum Spes: afflictorum solatium. Eheu occidit illud Ascaniae gentis sidus, cujus splendore, quicquid tenebris obsesum, quondam illustrabatur, cujus calore, quicquid frigore oppressum, quondam fovebatur! Eheu obseratum os illud quondam mellifluum; occlusa manus illa quondam beneficia, obfuscat⁹ vultus ille quondam radiantissimus!

Est ille quidem occasus, si superstites nos intueamur, modis omnibus deplorandus: sin verò fato functum, votivâ acclamatione quem prosequamur longè dignissimus. Ut enim ingressus in hanc vitam memorabilis, ut progres-

sus in eâ laudabilis, sic & egressus ex eâ prorsus admirabilis. Solent præcellæ mentes, ut sunt singulari Deo curæ, sic & singulares quandoq; Numinis afflatus sentire, futura prævidere, & instantia sibi Fata præsentificare.

Fatalem sibi fore Pentecostes diem, quadriduo ante obitum, prædixerat excelsus ille & generosus sanguis J O A C H I M U S E R N E S T U S optimi nostri Principis filius optimus. *Euricum Vestgothorum Regem* pietatis, justitiæ & clementiæ laude insignem, convocatis ad se Proceribus, prædixisse scribunt, ad nomen diem è mortali vitâ se migraturum: inde *Alaricum* filium hæredem constituisse, imperandi præcepta dedisse, ministrorum Dei & consiliariorum observantiam præcepisse, ad justitiæ, Clementiæ & liberalitatis studium, patheticâ oratione, inflammâsse.

Videor mihi, auditores, vivam Regis hujus in Principe nostro imaginem intu-

eri: adeò communia utriq; examusim omnia. Ad debitum enim mortalitatis æterno illi animarum creditori & conditori exolvendum ne imparatus accederet, arcano Numinis afflatu, toto proximè elapso anno, aurem sibi vellicavit, de domo curandâ sollicitus, mortisq;, quæ nullis adversæ valetudinis indicis se prodebat, meditationibus occupatus. Inde Testamentum maturè condere, litium segetem præcidere, de tranquillo Principatu ad filios transmittendo cogitare, præcepta filiis dare, & intimos fidei ac confessionis suæ orthodoxæ, si forsitán edendæ eius facultas per morbi, quicumque tandem ille futurus esset, difficultates non daretur, testes nominare, & ad supremi judicis tribunal citare. Mirabantur, quotquot ominosas hæc voces ex incolumi & vegeti roboris Principe audiverant, quid portenderent, secum disceptabant. Cum verò ad fatalem metam magis magisq; appropinquaret, plura indies & certiora, integrâ adhuc

vale-

valetudine, promebat indicia. Ministros verbi, triduo ante decubitum, ad se vocabat, de mortalitate & vitæ caducæ fluxu graviter cum iis differebat, in hortum abducebat, flosculos hinc inde varios decerpebat, & cum momentaneo vitæ lapsu conferebat: se floribus istis similem prædicabat, & sorte cum iis pari ad occasum properare. O beatum Principem, qui mortuus est prius quàm moreretur, ut à moriendi necessitate liber esset, quando moreretur! Eheu ad ultimas vitæ lineas propius accedimus! Vicesimus nonus currentis modo MDCXVIII anni, Aprilis ibat: En Principis nostri corpus horrore febrili succussum. Primus Maji, repetito Paroxyfmo, indicium tertianæ facit; conjecturas tertius firmat, quo Dominicam precationem Princeps recitat, &, eleganti paraphrasi singulis petitionibus adjectâ, prophetico spiritu illustrat; verba illa, *fiat voluntas tua*, è profundo pectore, oculis in cælum conversis, educit; ad fata-

lem metam se appropinquare astantibus significat : ad dilectissimam conjugem & filios conversus, si quid monendum aut interrogandum habeant, maturè faciant, dum respondendi adhuc sit facultas, hortatur. Quàm animos vocibus hisce attonitos & percussos existimatis? Inter ancipitem vitæ spem mortisque metum ut septicimus illuxerat, qui morbi dies erat novus, Paroxyfmo quintùm iterato, omnia in peius reure, vires præter modum debilitari, & moriendi desiderium ægroto crescere. Videt lecto circumfusam dulcissimam conjugem, inconnivæ vigiliæ oculis, pertinaci labore, non sine ingenti omnium admiratione, excubantem; suavissimam sobolem ingenua prolapsam, frequentem ministrorum turbam in lacrymas effusam. Intereà verò inaudita in Principe animi magnitudo se exerit. *Abejultu & fletu muliebri, viribus penè ultra vires recollectis, circumstantes debortatur,*

tur,

tur, æqualem omnibus moriendi necessi-
 tatem incumbere demonstrat, & mæstif-
 simam conjugem suavisimo affatu com-
 pellat, ad animi præsentiam excitat, Altis-
 simo commendat, Regnum suum non esse
 de hoc mundo pronunciat, & triduo ante
 obitum extremum vale conjugi, soboli, mi-
 nistris, usitatâ sibi comitate & humanita-
 te, dicit: ad momentaneâ vitæ officia ne
 inhumanâ humanitate reducere immor-
 talitati jam propinquum laborent, rogat,
 quin potius suæ se quieti permittant, & in
 officioso officio ne turbent. Tandem XIII.
 Maji, cum inclinata jam omnia ani-
 mi adverteret, secundum vale dicit Con-
 jugi, Soboli, verbi ministris; medicamenta
 deprecatur, egrôque spiritu ad solam so-
 lam immortalitatem anhelat, judicio ad
 extremum usque halitum illæso & inte-
 gro. Dû verò omnè vocis iter jam præclu-
 sum circumstantes arbitrantur, en subitò,
 mani-

manibus complicatis in verba hæc diserta erumpit, DOMINE JESU IN MANUS TUAS COMMENDO SPIRITUM MEUM, & paulò post, recordatus dubio procul Dominicæ Ascensionis, quam proximè sequenti die celebratura erat Ecclesia, ASCENDAMUS, ASCENDAMUS. O felix & beatum desiderium! quod ipso Dominicæ Ascensionis die, (qui XIV Maji, quo è sacro baptismi fonte Princeps idem olim levatus) completum vidimus. Hujus enim diei horâ XI, antemeridianâ, quâ ætatis anno LI completo, dies quinque & horam unam addiderat, inter frequentissima ad Dei Filium suspiria, animam Deo creditori & creatori suo placidissimè reddidit, triumpho que de mortalitate acto, ad beatam immortalitatem cum CHRISTO Redemptore ascendit.

Tibi quidem, ô beatissime Princeps! sortem tuam felicissimam non invidemus, sed & nostram nos deplorare acerbam

for-

sortem, in quam tuo ex hoc mundo abitu conjici nos videmus, haud ægrè feres. Non enim nescii sumus ominosas esse bonorum Principum mortes, & vel impendentibus calamitatibus eos subtrahi, vel magno mortalium malo ante diem subduci, ut casu pastore, greges palabundi dissi- pentur. Nec fore credo, qui questum vitio nobis vertat, cum largissimas ipsu- met cœlum, ab obitus tui momento, in hunc penè diem lacrymas effuderit, & irre- parabilem hanc jacturam deploraverit.

O dulce decus & presidium Anhaltinae Domuss! Adeone maturè lapsantibus rebus subtraheris? Adeone dilectissimam olim Conjugem profundis immersam do- loribus, tuoque corpori ad extremum usq; halitum adhærescentem deseris? Adeo- ne suavissimam sobolem vix dum paterni nominis delicias gustantem destituis? Ad- eone amicissimo Fratrum tuorum confor- tio, in primo senectutis liminè, valedicis? Adeone Principatus tui naviculam, excus-

M

so gu-

so gubernatore, fluctuantem relinquis? Sed quò miser ego delabor? Tu Ducis supremi iussa sequeris, & affectu longè diviniore conjugem, sobolem, Fratres & subditos prosequeris. Tu Filiorum tuorum curam geris, & sapientiæ Spiritu ex alto ut induantur votis ineffabilibus petis. Tu subditis tuis Principem paterna pervestigia ad avitæ gloriæ fastigium eminentem voves. Quod nisi planissimè persuasum nobis habeamus, iniqui certè pietatis tuæ æstimatores erimus.

Ad te verò, Celsissime DEUS, mentes vocesque nostras convertimus. Tibi paterni principatus & virtutis hæredes JOHANNEM CASIMIRUM & GEORGIUM ARIBERTUM, Principes ætate florentissimos & indole generosissimos devotis pectoribus commendamus. Conserva, quæso, præstantissimos hosce surculos, utque paternam quondam & avitam majestatem sustineant, clementer largire. Effunde in eos sapientiæ tuæ

Spiri-

Spiritum, quo donati intra sanctissimæ tuæ legis orbitam se contineant, quæque divino tuo nomini gloriosa, Ecclesiæ salutaria, Reipublicæ necessaria, & subditis proficua sunt, perspicaci mente videre, propensâ voluntate suscipere, & constanti studio persequi valeant; ut vivam Patris imaginem in Filiis subditi agnoscentes humilimo ipsos obsequio, & Te, sub eorum tutelâ, religioso & sincero cultu venerentur. Solare mœstissimam viduam, & afflictissimam sobolem, divinæque tuæ voluntatis consideratione & præsentis spe auxilii jacentem erige,

Cumq; jacturam hanc inæstimabilem Fratres illustrissimi, Domini nostri Clementissimi profundis deplorent suspiriis, per tuæ te commiserationis viscera obtestamur, ut roboris tui Spiritum iis impertias, quò, magnitudine mœroris superatâ, tranquillis tandem animis in sapientissimâ & justissimâ tuâ voluntate acquiescant. In his conserva Illustrissimam & an-

tiquissimam Principum Anhaltinorum familiam. Per hos conserva Ecclesiæ purioris in hâc Europæi orbis particulâ hospitium, quod ante annos centum aperire cœpisti. Conserva scholas & hoc imprimis illustre Gymnasium divinæ tuæ veritati illustrandæ destinatum. Conserva tribunalia, quorum auspiciis veritas, justitia & pax passim sibi occurrant, se mutuo osculentur, & Te bonorum omnium fontem inexhaustum prædicent, ad Sanctissimi tui nominis gloriam. Amen.

D I X I.

Sed quid dixi?

Æ Ra Polycletus *vivos spirantia vultus* (tuos.

*Divinus ducat, Dive GEORGE, Pyrgotelesq; caput viro calamine divi
Divinus formet, Dive GEORGE, tuum.
Artifici vivam calamo divinus Apelles
Describat faciẽ, Dive GEORGE, tuam-*

Gran-

*Grandiloquus mentem divino Tullius ore
Orbi cōmendet, Dive GEORGE, tuam.
Grandia qui grandes, Mundo auscultan-
te, loquantur,
Eloquio grandi, Dive GEORGE, tua.
Mente mihi fas sit totum pressisse silenti,
Quod vox desperat, Dive GEORGE,
loqui.*

PROGRAMMA.

R E C T O R
GYMNASII SERVESTA-
NI, STUDIOSIS SAL.

Mortes bonorum Principum mœrere
antiqui moris & juris est: haut equidem ut mortuo-
rum, sed ut superstitum deplorentur fata: Esset enim
illud vita beatissime & extra omnem mortalitatis aleam posi-
ta usuram invidere; hoc ingrata prorsus & insanâ mente irre-
parabilem jacturam non pervidere. Utrumq; à se crimen ut a-
molirentur cultiores seculorum ferè omnium gentes, prosperâ
quidem famâ & honoribus vel Augustos vel amicos suos prose-

qui, sed & acerbi indicia doloris edere consueverunt. Magnus ille gentium domitor Alexander Macedo Hephestionis amici sui mortem adeo graviter tulisse scribitur, ut equorum jubas ad curtem usq; tonderi, & turrium pinnas murorumq; propugnacula exturbari jussisset, quò ipsa etiam mania desiderio Hephestionis amici sui affecta viderentur. Utq; inastimabilem eius jacturam insigni amoris indicio amplius testatam faceret, in monumentum eius extruendum decem millia talentum, hoc est, sexies millena millia coronatorum insumi voluit. Adeo pretiosa boni & viri & Principis est virtus, ut nullo auri pretio equi parari possit! Adeo occasus lugubris, ut ea etiam, in quibus nulla est sensus vis, doloris quandoq; & mueroris jubeantur indicia promere! quin & sponte haud raro promant. Exempla ex omni antiquitate frequentia colligere nostri non est instituti. Sufficiat impressentiarum, & omnium instar sit, horrenda illa solis eclipsis, quæ, CHRISTO animam in cruce agente, horrorem universo orbi incussit, causis certè, non naturalibus, sed naturæ limites excedentibus, & iniquissimam, si homines respicias, innocentissimi CHRISTI mortem deplorantibus excitata. Jam ante nostros quæ posita sunt pedes oculisq; obversantur, mente non levè intucamur. Quid quæso causæ putetis fuisse, cur proximè elapsis diebus compluribus æstivæ faciæ amantissimas vel exeuntis Autumni, vel ineuntis Hyemis tristissimos vultus induerit? Quid causæ, cur solis sublimes vias jam incedentis jubar atro nubium velo involutum rarissimos in orbem radios, per dies aliquam multos, infuderit? Quid causæ, cur continuus & largissimis quasi lacrymarum imbribus, præter morem, æstivus aër terram penè eliquarit? Foveris, funeris Illustrissimi Principis, Domini JOHANNIS GEORGII, Principis Anhaltini, Comitis Ascania, Domini Servestæ & Bernburgi, hi indices tristissimi. Tanti Principis exanime corpus nec tempo-

*ra sine mutato natura cursu, nec sol sine radiorum contractio-
 ne & obfuscatione, nec deniq; Cœli sine copiosa lacrymarum ef-
 fusione intueri sustinuerunt. Et nos rationis & consilii partici-
 pes creaturae siccis hec omnia oculis usurpemus? Nisi forte fata-
 les optimorum Principum occasus impendentium calamitatum
 prenuncios esse diffiteamur, & veluti papaverum, ita & Ma-
 gnatum capita, sine publicorum malorum omine, inclinari ne-
 fariè & prorsus ἀλόγως arbitremur. Quid enim, queso, boni
 Principes? nisi indefessi publicarum molium Atlantes: nisi for-
 tissimi pacis & justitiæ propugnatores: nisi humani generis, velu-
 ti gregis variis erroribus & rapacissimarum ferarum incurSIONIBUS
 obnoxii, pastores: nisi vigilantissimi vitæ, famæ, fortuna-
 rumq; nostrarum custodes. Tollite Atlantes: dimittite propu-
 gnatores: ejicite pastores: custodes removete. Quid tandem de
 publicarum molium machinâ, quid de pace & justitiâ, quid de
 grege palabundo, quid de famâ, vitâ, fortunâq; nostris fiet?
 Quod igitur de amicitia ait Tullius, solem è mundo tollere, qui
 amicitiam tollunt, de bonis Principibus longe dici potest rectius:
 Sunt enim hi ipsiusmet amicitia conciliatores: qui si tollantur,
 tenebris omnia & horrendo diâsidiorum frigore stupere necessum
 est. Sed ad beatissimum nostrum nos Principem convertamur,
 quem rebus humanis, post ætatis annum LI, exortum vidit anni
 modo currentis M. DC. XVIIII. decimus quartus Maji, Domi-
 nicâ ascensione sacer: humatum hujusdem anni XVI. Junii.
 Heu quantum Principem! Caput antiquissima & illustrissima
 Anhaltinae familiae: literis optimis à teneris ad miraculum im-
 butum: profundâ rerum Theologicarum cognitione præditum:
 divinæ veritatis propugnandæ & propagandæ Zelo inflammatus:
 civili prudentiâ rerumq; gerendarum solertiâ ita instru-
 ctum, ut in deliberationibus nemo acutior, in primis aggressio-
 nibus nemo circumspectior, in executionibus nemo felicior. Unde*

ineffi-

inestimabilem jacturam aestimare cuius in promptu est. Si, qua
 ordinem vestrum propius concernunt, desideratis, in hoc ipsum
 Gymnasium oculos vestros convertite. Quod hospitio & men-
 sa plerique, fruimini liberali, Principis hujus munificentia debetis.
 Cum enim, Patre JOACHIMO ERNESTO, laudatis-
 simo Gymnasii hujus Fundatore, ante annos XXXII, fatis
 functo, Anhaltini Principatus gubernandi curas ordiretur, an-
 tiquius nil priusve cogitatione, de Ecclesiarum reformatione &
 Scholarum incrementis, habuit. Anno igitur M. D. LXXXVIII.
 postquam sacri Baptismi *ⲓⲛⲉⲗⲉⲛⲧⲓⲁ*, Exorcismum ex Ec-
 clesius eiecerat, & veluti spurium Romana Ecclesia partum, ad
 autores suos remiserat, sequenti M. D. LXXXIX, curam ad
 hoc illustre Gymnasium amplificandum contulit. Cumq; pau-
 periem plerunq; studiosa juventuti obstare animadverteret, de
 hospitio liberali aperiendo cepit cogitare, tandemq; omnibus
 ad rem pertinentibus procuratis, ejusdem anni IX. Martii gra-
 tuiti convictus initia fieri voluit. Videtis ergo, vel hoc solo no-
 mine, beatissimo Principi ita vos obligatos, ut quodvis subjectis-
 simae venerationis obsequium repetere a vobis, jure meritisimo,
 possit. Nec est, quod quis forte iniquior aestimator hanc erga
 Illustre Gymnasium munificentiam aetatis juvenilis (vix enim
 XXIII. aetatis tum annum excessarat) fervorem, qui tempo-
 ris progressu defervescere saepenumero assolet, interpretetur.
 Quod enim prudenti consilio olim liberalitatis sua tropaeum in
 hoc Gymnasio erexit, constanti studio, cum illustrissimis fratri-
 bus, Dominis nostris clementissimis, in hunc usq; diem, conserva-
 vit, de studiosae juventutis educatione & institutione liberali
 perquam sollicitus. Plura de Principe laudatissimo heic praefari
 alienum ducimus: alterius enim loci & temporis haec opera est.
 Ut igitur Aegyptii olim Regum suorum defunctorum facinora in
 publico praedicare, ut Graeci viros fortes profunere laudare, ut

Romani pro Rostris Ducum suorum facta celebrare, ut denique primitiva Ecclesia Martyrum virtutes grato praconio commemorare, more pio & laudabili, consuevit: sic & mihi Principis nostri beatissimi felicissimos Manes funebri praconio ad XXX Junii hora VII matutinâ, in illustri Gymnasio venerari deliberatum certumq; est. Huic me operi dum accingo, vestram requiri praesentiam video, quam & hoc programme, ex officii ratione, unâ cum debiti mæroris, quem gestus, vultus & corporis cultus loquantur, significatione à vobis exigo. Alios florentissima hujus Reipublica cives, qui vel olim Gymnasii hujus fuerunt membra, & illustris munificentia participes facti ultimum hoc humanitatis & subjectæ devotionis officium beatissimo Principi debent, vel certè humanioribus imbuti sunt literis, quorum in hac Republicâ numerus haud exiguus, ad orationis nostræ executionis auscultationem amicè invito, & forte promitto, ut intellegant, eum nos amisisse Principem, cujus obitum graviter ferre Imperium, deplorare Schola & Ecclesia, omnesq; boni & hujus imprimis Anhaltinatus incole mærare merito debeant. Val. Dab. XXVIII Junii Anno M. DC. XVIII.

Ne postremæ facies vacuæ restarent, libuit insignia quædam Patrum dicta, de æternâ Beatorum felicitate, subjicere.

Augustinus lib. contra Judæos

cap. 21.

Quamvis autem distet inter hanc & illam (vitam) debet nosse charitas

N

ve-

*vestra. Hic falsitas, ibi veritas: Hic per-
turbatio, illic fida professio: Hic pessima a-
maritudo, illic sempiterna dilectio: Hic pe-
riculosa elatio, illic est segura exaltatio:
Hic timetur, ne, qui erat amicus, efficiatur
subito inimicus, illic semper manet amicus,
quia nullus illuc admittetur inimicus: Hic
quicquid est bonum, timetur ne pereat, illic
quicquid acceperis, ab illo servaberis, qui
fecit ut ne tu transeas, & quod acceperis,
non amittas: Hic mors, illic vita.*

Idem ibidem.

Quale gaudium erit, cum te videris ef-
se socium Angelorum, participem re-
gni caelorum, regnare cum Rege, nihil con-
cupiscendo omnia possidere, sine avaritiâ
divitem, sine pecuniâ administrantem, si-
ne successore judicantem, sine metu barba-
rorum regnantem, sine morte eternâ vitâ
viventem!

Idem

Idem in Psalm 85.

IN alio seculo quiderit? Quod negotium nostrum? Quæ actio nostra? Nulla actio, quia quies. Sedebimus ergo & torpebimus, & nihil agemus? Si refrigescit amor noster, refrigescit & actio nostra. Amor ergo quietus in vultu Dei, quem modo desideramus, cui suspiramus. Cum ad eum venerimus quomodo nos accendet, in quem nondum visum sic suspiramus? Cum ad eum venerimus quomodo nos illuminabit? quomodo nos mutabit? Quid de nobis faciet? Quid ergo agemus fratres? Psalmus nobis indicat. Beati qui habitant in domo tuâ. In secula seculorum laudabunt te. *Hæc erit actio nostra, laus DEI.*

Macarius Homil. 15.

SI quis ab eo tempore quo conditus est Adam, usq; ad finem Mundi militasset

N 2 contra

contra Diabolum & omnes acerbitates,
omnes dolores cruciatusq, pertulisset, nihil
tamen magnum fecisset respectu gloriae
quàm consecuturus est, & in qua in-
finitis seculis regnabimus cum
Christo.

F I N I S.

Nh 122

ULB Halle

3

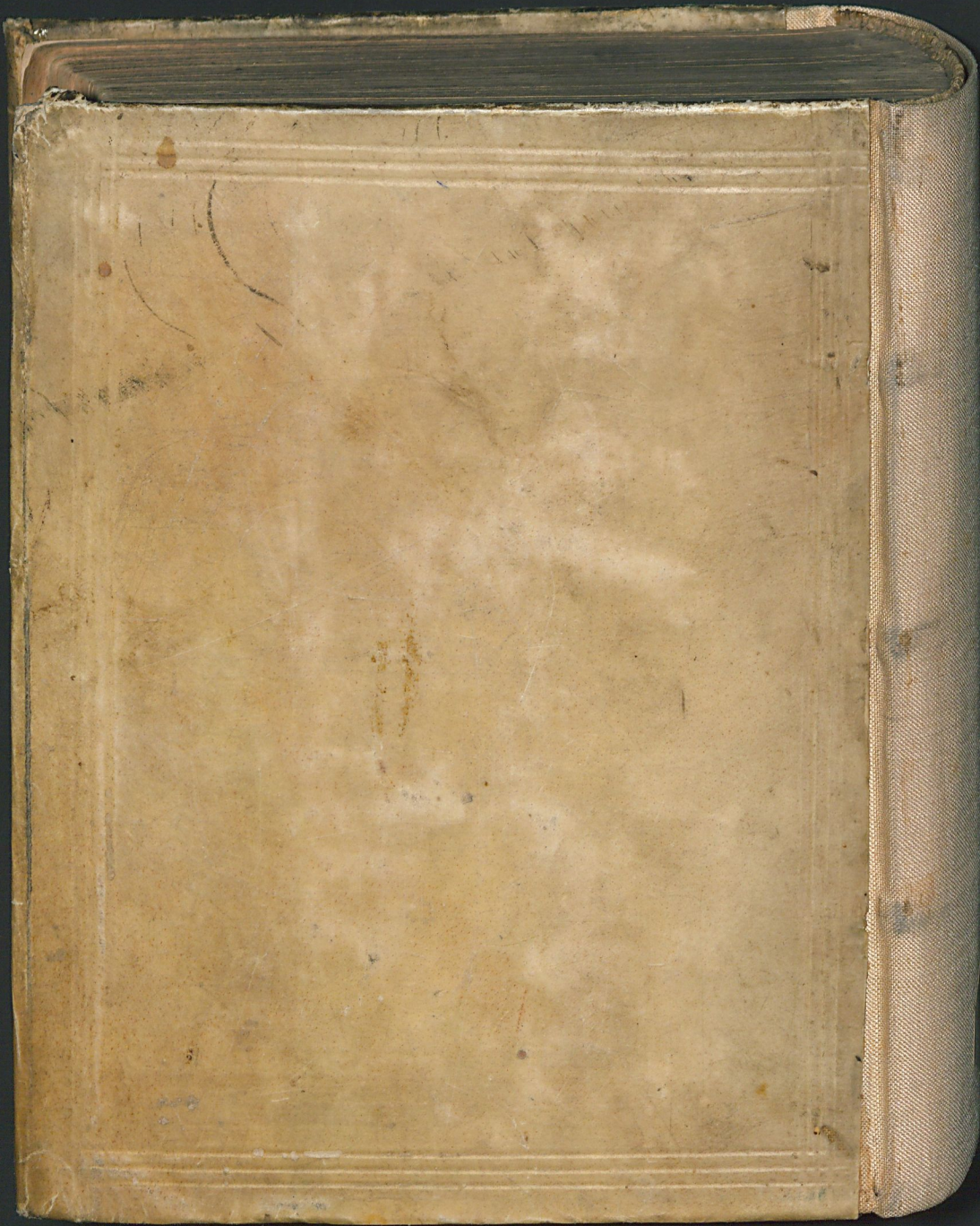
002 714 272

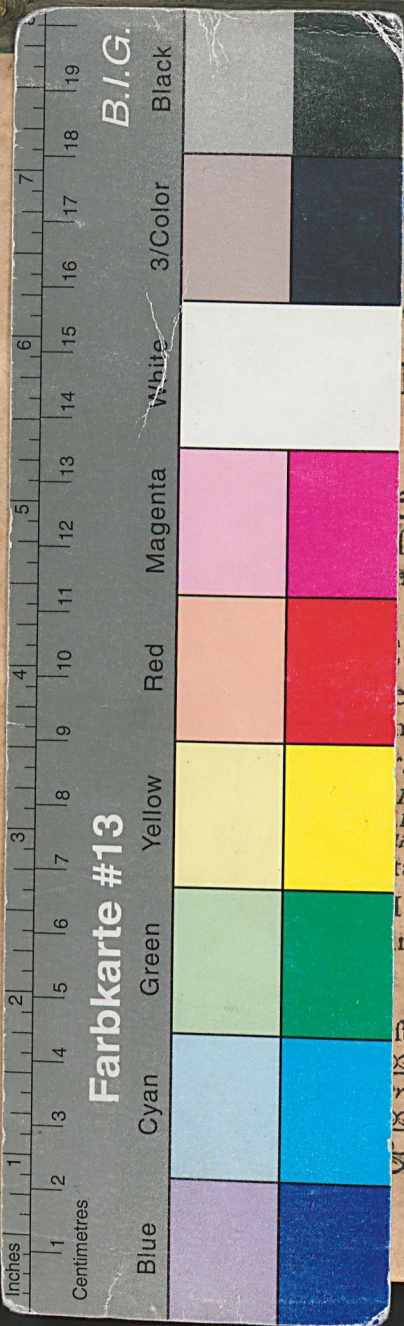

st

1077

4

E A
CIPIS
NI:
U
T I O
obitu
simi & genero-
ni,
GEORGII,
omitis Ascaniæ, Do-
ernburgi, Senioris
nhaltina:
riuatâ & publicâ vitâ
Principis Ideam, sibi in me-
Posteris in Exem-
liquit.
rata
IO SERVESTANO,
in MDCXVIII.
VVENDELINO Palat:
stani Rectore.
rias Dörffer, Anno 1618.